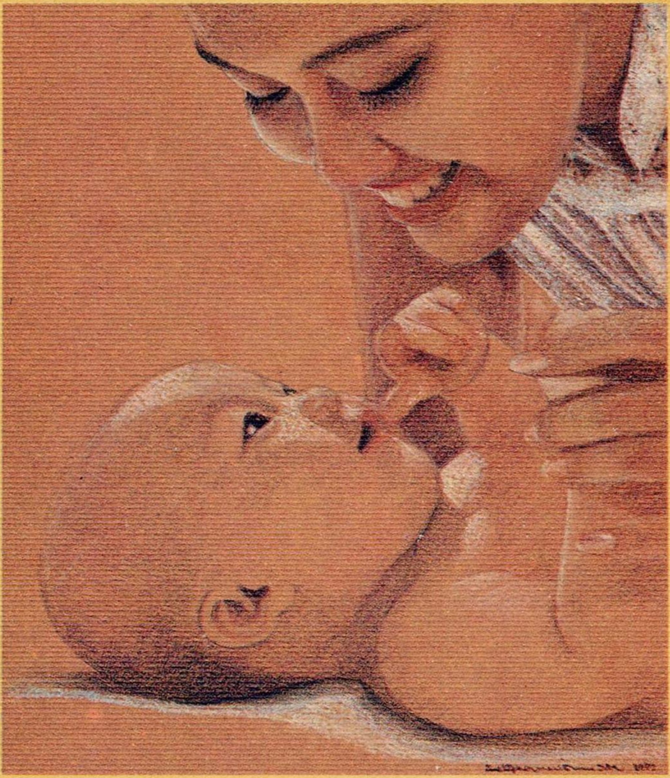
ค่าน้ำนม

ปัญญานันทภิกขุ

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา

ณ เมรุสุสานไตรลักษณ์

ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

เวสสันดร

ชาลีได้พูดกับกัณหา เมื่อถูกพราหมณ์เฆี่ยนตีว่า

"กำพร้ามีอยู่ ๒ อย่าง

๑. กำพร้าพ่อ – กุมารกุมารีใดไร้นิราศปราศจากพ่อยังแต่แม่ผู้เดียว ก็พอแลพอเหลียว ชื่อว่าอยู่พร้อมทั้งบิดามารดา

๒. กำพร้าแม่ – ทารกทารกาผู้ใดไร้นิราศปราศจากแม่ยังแต่พ่อผู้เดียว ก็เปล่าเปลี่ยว ได้ชื่อว่าสูญสิ้นทั้งบิดามารดา ถึงจะประโลมเลี้ยงรักษาก็ไม่ถึงใจ ถึงจะได้ทุกข์ภัยสักร้อยสิ่ง อันบิดาแล้วก็นิ่งได้ไม่นำพา อันคุณของพระมารดาท่านพรรณาไว้ว่าเป็นที่ยิ่ง"

คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา

ชาตะ 21 ตุลาคม 2455

มรณะ 31 ตุลาคม 2533

ประวัติคุณแม่

คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา อายุ ๗๙ ปี เกิดเมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ เวลา ๐๙.๑๕ น. ณ โรงพยาบาลศูนย์ภาคเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ด้วยอาการสงบ

คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา เป็นลูกสาวคนโตของคุณตารื่น หงสนันท์ (ซึ่งเป็นบุตรของ พระยารณไชยชาญยุทธ วรุตมราชภักดี ศุโขทัยบุรีธุรารักษ์ ประเสริฐศักดิ์สุนทราศรัย-อภัยพิริยพาหุ-ครุธ หงสนันท์ นายแพทย์คนที่ ๖ โรงพยาบาลเมืองลำปาง อดีตแพทย์ประจำตัว เจ้าหลวง บุญวาทย์วงศ์มานิต เจ้าผู้ครองนครลำปาง) และเจ้ายายจันทร์ฟอง หงสนันท์ กำเนิดที่บ้านสิงห์ไชย ถนนวังขวา อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

เมื่อครั้งคุณตารื่น หงสนันท์ ดำรงตำแหน่งเป็นนายแพทย์อยู่ที่จังหวัดลำปาง ได้ส่งคุณแม่จันทร์เลื่อนไปศึกษาที่ กทม. ในกรมของเจ้าพระยาพระเสด็จ (วังคอกหมู) ศึกษาอยู่ที่ ร.ร.เบญจมราชาลัย จนอายุได้ ๑๘ ปี สำเร็จการศึกษา แล้วกลับมาช่วยงานคุณตารื่น ที่จังหวัดลำปาง

๑๘ เมษายน ๒๔๗๔ ได้แต่งงานกับคุณพ่อวิศิษฐ์ เพ็ญ-

ไชยา ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ร.ร.ประจำอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ต่อมาคุณแม่จันทร์เลื่อน ก็ได้รับการบรรจุเป็นครูน้อยที่ ร.ร.ประจำอำเภอเกาะคา แห่งเดียวกับที่คุณพ่อวิศิษฐ์ ทำงานอยู่

๒๖ ธันวาคม ๒๕๐๑ คุณพ่อเสียชีวิตแล้ว คุณแม่ก็ได้เลี้ยงดูบุตรด้วยความมานะ บากบั่นหาเงินส่งเสียลูกๆเล่าเรียนและอบรมสั่งสอนลูกให้ประกอบแต่กรรมดี ทำให้ ลูก เรียน สำเร็จได้เข้ารับราชการสนองพระเดชพระคุณบ้านเมืองในตำแหน่งสูงและเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลทุกคน

คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา เป็นผู้ที่สนใจและยึดมั่นอยู่ในพระพุทธศาสนา ประกอบ แต่ คุณงาม ความดี มีเมตตาต่อทุกคน เมื่อมีการทำบุญไม่ว่าจะใกล้ หรือ ไกล ถ้ามีผู้บอกบุญมาคุณแม่จะต้องเดินทางไปร่วมเสมอทุกครั้ง

การที่คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา ต้อง ด่วน จากไปครั้งนี้ ทำให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจ และอาลัยรัก จากบรรดาลูกหลาน ญาติสนิท มิตรสหาย และท่านผู้มีเกียรติที่เคารพเป็นอย่างมาก จึงขอให้อำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และกุศลผลบุญ ตลอดทั้งกรรมดีที่คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา ได้กระทำมาเมื่อครั้งยังดำรงชีวิตอยู่ จงเป็นอานิสงค์ คุ้มครอง ดวง วิญญาณ ของคุณ

แม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา จงไปสู่สุคติ และขอให้มีความสุขในสัมปรายภพด้วยเทอญ

คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา มีพี่น้องร่วมบิดามารดาคือ.-

๑. คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา ถึงแก่กรรมเมื่อ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ อายุ ๗๙ ปี

๒. คุณน้าจันทร์หอม จันทรเวคิน ถึงแก่กรรมเมื่อ ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๒๖ อายุ ๖๙ ปี

๓. คุณน้าบุญล้วน หงสนันทน์ ถึงแก่กรรมเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ อายุ ๒๐ ปี

๔. คุณน้าบุญมี วงค์พรหมมินทร์

๕. คุณน้าบุญมา หงสนันทน์

๖. คุณน้าบุญมาก ซ้อนสุข

๗. คุณน้าบุญชู เครือจำปา

คุณแม่จันทร์เลื่อน เพ็ญไชยา มีผู้สืบสกุล ดังต่อไปนี้ คือ

๑. มีลูก ๓ คน คือ

๑.๑ พันตำรวจเอก (พิเศษ) สมคิด-อัมพวัน เพ็ญไชยา ดำรงตำแหน่ง รองผู้บังคับการอำนวยการตำรวจภูธร กองบัญชาการตำรวจภูธร ๓ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

๑.๒ นายอมร-ไฉไล เพ็ญไชยา ดำรงตำแหน่ง หัวหน้า

ศูนย์วิศวกรรมภาคเหนือ ที.วี. ๙ อ.ส.ม.ท.จังหวัดสุโขทัย ๖๔๑๗๐

๑.๓ นายสมศักดิ์–สุดสงวน เพ็ญไชยา ดำรงตำแหน่ง พนักงานบริหารทั่วไป (ทำ หน้าที่ ช่าง ก่อ สร้าง) ฝ่ายทำไม้ภาคเหนือ ออป. จังหวัดลำปาง

๒. มีหลาน ๑๒ คน คือ.–

๒.๑ นางสาวดวงตา เพ็ญไชยา

๒.๒ นายเกียรติศักดิ์ เพ็ญไชยา

๒.๓ นายชาติชาย เพ็ญไชยา

๒.๔ นตท.ชายชาญ เพ็ญไชยา

๒.๕ นางสาวธิดาเพ็ญ เพ็ญไชยา

๒.๖ นายจักรกฤษณ์ เพ็ญไชยา

๒.๗ นายธเนศ เพ็ญไชยา

๒.๘ เด็กหญิงมณฑิรา เพ็ญไชยา

๒.๙ เด็กหญิงภาวินี เพ็ญไชยา

๒.๑๐ เด็กชายธีระพล เพ็ญไชยา

๒.๑๑ เด็กชายบุรินทร์ เพ็ญไชยา

๒.๑๒ เด็กหญิงศุภมาส เพ็ญไชยา

□ นายอมร เพ็ญไชยา รวบรวม □

รายนามผู้เป็นเจ้าภาพสวดอภิธรรม

๓๑ ตค. ๓๓	ญาติพี่น้อง ลูกหลานทุกคน
๑ พ.ย. ๓๓	ส่วนบริหารทั่วไป ออป.ลำปาง
๒ พ.ย. ๓๓	คุณย่าองุ่น น้าบุญมี น้าศรีมูล-น้าบุญมาก น้าชุ้ย-น้าบุญชู น้าบุญมา หงสนันท์ คุณไมตรี ปาณะดิษ และครอบครัว กองบังคับการตำรวจภูธร ๙
๓ พ.ย. ๓๓	องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย(อ.ส.ม.ท.) กองกำกับการตำรวจภูธร จว.ตาก เขต ๑ เขต ๒ คุณสะอาด-คุณสมัย แก้วแปง สมาชิกสภา จ.ตาก
๔ พ.ย. ๓๓	เจ้าแม่บุญศรี สุคำวัง พร้อมด้วยบุตร ธิดา ศิษย์เก่าบุญวาทย์ วิทยาลัย ๙๙
๕ พ.ย. ๓๓	คุณแม่บุญเนียม สายทอง พร้อมด้วยบุตรธิดา
๖ พ.ย. ๓๓	นายช่างจินดา-คุณสมบูรณ์ สมสวัสดิ์ น้าบุญเทียม สุวรรณอัตถ์ พร้อมด้วยญาติทุกคน
๗ พ.ย. ๓๓	พันเอก (พิเศษ) มงคล-จิตรี จิวสันติการ

รายนามผู้นำพวงหรีดเคารพศพ

คุณบุญเท่ง ทองสวัสดิ์

พล.ต.ท.วิชัย-เครือวัลย์ วิชัยธนพัฒน์ ผู้บัญชาการตำรวจภูธร ๓

ดร.สอาด ปียวรรณ ส.ส.ลำปาง

พล.ต.ต.สัจจะ-ศรีทอง กระแสเวช ผู้บังคับการตำรวจภูธร ๗

ว่าที่ พล.ต.ต.สรรเพชร ธรรมาธิกุล ผู้บังคับการตำรวจภูธร ๙

พ.อ.มงคล-จิตรี จิวสันติการ

พ.ต.อ.สหัส พฤกษะวัน

พ.ต.อ.ชนะ นันทวิสัย

คุณชูชาติ-ชุมศรี วิญญาภาพ

ประสิทธิ์ หิตะนันท์ รอง ผอ.อ.ส.ม.ท.

สำนักวิศวกรรม อ.ส.ม.ท. (ช่อง ๙)

แม่ทองคำ ต๊ะวิชัย (ศรีวัง)

สำนักวิศวกรรม อ.ส.ม.ท. (ช่อง ๓)

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย

สถานีวิทยุโทรทัศน์ จ.นครสวรรค์

สถานีวิทยุโทรทัศน์ จ.ลำปาง

สถานีวิทยุโทรทัศน์ จ.สุโขทัย

สถานีวิทยุโทรทัศน์ จ.เพชรบูรณ์

สถานีวิทยุโทรทัศน์ จ.เชียงราย

วชิรพยาบาล สำนักการแพทย์ กทม.

คุณธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่ ส.ส.เชียงใหม่

สถานีวิทยุโทรทัศน์ เชียงใหม่

สถานีวิทยุ อ.ส.ม.ท. เชียงใหม่

สถานีวิทยุ อ.ส.ม ท. ลำพูน

ตระกูลวงษาลังกา

รร.มัธยมราษฎร วิทยาลัย

ส่วนบัญชีการเงิน ออป.ลำปาง

ส่วนบริหารทั่วไป ออป.ลำปาง

เพื่อนของลูก ออป.ลำปาง

ภูมิพงษ์, เอวี หงสนันท์

คณะครู ร.ร.เทศบาล ๕ บ้านศรีบุญเรือง

ธนาคารทหารไทย ลำปาง

กองบังคับการตำรวจภูธร ๙

พ.ต.สังวร บุญเทียม เบ็งขวัญ

ร.ร. บ้านท่าผา

พ.ต.ท.วุฒิสาร ถายะเดช สวญ.สภ.อ.สามเงา

ส่วนแผนงาน และ สถิติ ออป.ลำปาง

พ.ต.ท.สุวัฒน์ วัฒนา สิทธิพรหม

ชมรมนักวิทยุ และ โทรทัศน์ เชียงใหม่

นายสะอาด–นางสมัย แก้วแปง สมาชิกสภาจังหวัดตาก

อาจารย์เพลิน สุคำวัง

พ.ต.อ.ธนศักดิ์ สุนทรวิภาต และคณะข้าราชการตำรวจ จ.ตาก

คุณไมตรี ปาณะดิษฐ์

คุณมนตรี วงค์เกษม

คณะข้าราชการตำรวจจังหวัดตาก

คุณเถลิง นาย บิ๋ว

พ่อแหลง ปันต๊ะบุตร

บุญส่ง–นิ่มนวล เชียงใหม่

พ.ต.ท.จรัส ธรรมปาริชาติ สว.สภ.ต.วังประจบ และข้าราชการ ตำรวจ

ฝ่ายทำไม้ภาคเหนือ อ.อ.ป.ลำปาง

สนั่น–สุนีย์ เจริญยิ่ง

ครอบครัวฤตมโนรถ

ศิษย์เก่าบุญวาทย์ ๒๔๙๙

หน่วยปฏิบัติการพิเศษ ตำรวจภูธรจังหวัดลำปาง

คณะพระภิกษุ-สามเณร วัดท่าคราวน้อย

พ.ต.ท.ประทีป คงฤทธิ์

ร.ต.อ.ประมวล สุขรวย

ชมรมศิษย์เก่าบุญวาทย์ ๙๗

ชมรมเทิดมรดกเขลางค์นคร

ลานนาสถาปัตย์

ร้านศรีจันทรา

ช่างกล อ.อ.ป.

บรรจง-ศรีวรรณ สิริวิศาล

เอ.พี. ศะวิชัย ซีโอ,แอลแอล

แสงจันทร์ วนชยางค์กูล

รุ่งโรจน์ ณ ลำปาง

บุญวาทย์ วิทยาลัย

คณะครูโรงเรียนเทศบาล ๑

นายอุทัย ไตรศิลป์ ครอบครัว

พุทธสมาคมจังหวัดลำปาง

สมเจตน์ แจ้ห่ม

นายมัด ชมภูงาม กำนัน ต.พระบาท

ศศิธร กลิ่นฤกษ์

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน ที่ได้กรุณามา ร่วมเป็นเจ้าภาพร่วมวางหรีดเคารพ ร่วมงาน ช่วยเหลือทุกๆด้าน จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี บุญกุศลใดที่เจ้าภาพได้รับ ขอให้ทุกท่านได้รับเช่นกันด้วยเทอญ

ค่าน้ำนม

ปัญญานันทภิกขุ

ค่าน้ำนม

ปัญญานันทภิกขุ

หนังสือธรรมะชุด ปัญญานันทภิกขุ อันดับ ๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง โทร. ๒๒๒๖๒๑๙
นายสุขสันต์ จงพิพัฒน์ยิ่ง ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

จัดพิมพ์เผยแพร่ทั่วประเทศไทยโดย **เลี่ยงเชียง**
๑๙๘/๕ ถนนบำรุงเมือง สำราญราษฎร์ กทม. ๑๐๒๐๐
โทร. ๒๒๓๘๙๗๙, ๒๒๑๑๐๕๐

ราคาเล่มละ ๑๐ บาท

คำนำ

เรื่อง **"ค่าน้ำนม"** นี้เป็นคำปาฐกถาที่ท่านเจ้าคุณพระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญานันทภิกขุ) แสดงแก่พุทธบริษัท โดยปรารภวันแม่แห่งชาติ เพื่อให้มีความสัมพันธ์ในครอบครัวแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยลดปัญหาเยาวชนในสังคมไทยไปได้มาก

น้ำนมของแม่มีความสำคัญยิ่งใหญ่ต่อลูกอย่างไร จะเห็นได้จากที่พระพุทธองค์ทรงถือว่า น้ำนมคือเลือดในอกแม่กลั่นออกมาเลี้ยงลูก แสดงว่าแม่รักลูกชนิดยอมเสียสละแม้ชีวิตและโลหิตในกายของตน การตอบแทนพระคุณแม่ให้สาสมกับค่าน้ำนมนี้ ทำได้ไม่ง่ายเลย คตินิยมของชาวพุทธเราถือว่าการบวชเรียนเพียรศึกษาธรรม นำคำสอนในทางพระพุทธศาสนามาช่วยให้พ่อแม่มีความสุขความอิ่มใจ เป็นหนทางตอบแทนพระคุณที่ดีที่สุด เพราะการบวชเป็นการเว้นจากการทำความชั่ว บำเพ็ญคุณงามความดีให้ยิ่งขึ้นไป ผู้ใดทำได้ย่อมได้รับความสุขความเจริญงอกงามในธรรม พ่อแม่ไม่ปรารถนาสิ่งใดมากกว่าความสุขและความสำเร็จของลูก ความสุขของลูกก็เป็นความสุขของพ่อแม่ด้วย ดังนั้น ท่านจึงบรรยายให้กำลังใจแก่พระภิกษุสามเณรเพื่อให้เป็นศาสนทายาทประกาศพระศาสนาและทดแทนพระคุณมารดาบิดาที่สาสมกัน และแม้เรามิได้บวชกาย ก็ขอให้บวชใจ คือตั้งใจประพฤติธรรม ก็เป็นหนทางตอบแทนพระคุณ

ท่านได้เช่นเดียวกัน

คนโบราณมีคำกล่าวว่า **"ขาดพ่อเหมือนถ่อหัก ขาดแม่เหมือนแพแตก"** แสดงถึงความสำคัญของแม่ว่าเป็นที่พึ่งของลูกเพียงไร ในธรรมกถาเล่มนี้ ท่านยังชี้ให้เห็นความจริงยิ่งกว่า นั้นอีกว่า "หากยังมีแม่ก็เหมือนยังมีทั้งพ่อและแม่ แต่ถ้าขาดแม่บางทีก็เหมือนไม่มีทั้งพ่อและแม่" ความข้อนี้เป็นจริงเพียงไร ขอให้ท่านสาธุชนติดตามอ่านได้ในเล่มนี้

ด้วยความปรารถนาดี

โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง

สารบัญ

หน้า

แม่

โดย

พระนิพนธ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ

✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿

ในบรรดาคำพูดของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นชาติใดภาษาใด คำว่า **"แม่"** ดูจะเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ที่มีมนต์ขลัง มีความหมายกินใจอย่างลึกลับและลึกซึ้งมากที่สุด เพราะอะไร? ทุกคนย่อมมี **"แม่"** ผู้ให้กำเนิด เป็นเพื่อนเราคนแรกในโลกทีเดียว องค์สมเด็จพระบรมศาสดา สัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็น **"ครู"** ที่เราเคารพและยึดมั่นในพระปัญญาคุณ พระกรุณาคุณ และพระบริสุทธิคุณ แม้ว่าท่านจะเสียพระพุทธมารดาตั้งแต่ประสูติได้ ๗ วัน ท่านคงจะมีความรู้สึกเกี่ยวกับแม่ไม่ต่างจากบุคคลอื่น สังเกตได้จากคำสอนในพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับแม่ทั่วๆ ไป

พระพุทธองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนาเกี่ยวกับแม่ไว้หลายครั้ง บ้างก็เอ่ยถึงพ่อแม่ควบกันไป บ้างก็เอ่ยเฉพาะแม่โดดๆ เช่น ในโสณนุทนาชาดก มีพระคาถาที่กล่าวไว้ว่า

สุหทา มาตา	มารดาเป็นผู้ใจดี
ชนยนฺตี มาตา	มารดาเป็นผู้ให้เกิด
โปเสนฺตี มาตา	มารดาเป็นผู้เลี้ยงดู
โคเปนฺตี มาตา	มารดาเป็นผู้คุ้มครองรักษา
วิหญฺญนฺตี มาตา	มารดาเป็นผู้เดือดร้อนเป็นห่วงเป็นใย

อนุกมฺปกา ปติฏฺฐา จ ปุพฺเพ รสทที จ โน มคฺโค สคฺคสฺส โลกสฺส

มารดาเป็นผู้เอ็นดู เป็นที่พึ่ง เป็นผู้ให้รส (น้ำนม) มาก่อน เป็นทางแห่งโลกสวรรค์

ฯลฯ

ค่าน้ำนม

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย ที่ได้มาประชุมพร้อมเพรียงกันเป็นพิเศษ ที่ธรรมศาลาของวัดชลประทานฯ วันนี้ การมาประชุมกันในวันนี้ก็เนื่องจากมูลนิธิ ผ.ช.ป. ได้จัดให้มีการประชุมเรื่องเกี่ยวกับวันแม่ เพราะว่าวันแม่นี่ถือว่าเป็นวันสำคัญของชาติวันหนึ่ง ซึ่งได้จัดตั้งทำกันมาเป็นเวลาหลายปีแล้ว แต่ในสมัยก่อนนั้นทำกันในเดือนเมษายนแล้วก็ไม่กว้างขวางเท่าใด มาในสมัยนี้ทางฝ่ายราชการมีความเห็นว่า วันแม่ควรจะเป็นวันที่ตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ซึ่งชาวไทยถือว่าเป็นพระแม่ที่ควรแก่การเคารพสักการะ และควรจะได้มีการกระทำอะไรบางอย่าง อันเป็นการส่งเสริมศีลธรรมประเพณีอันดีงามของชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป และถือว่าแม่นี่เป็นบุคคลสำคัญของครอบครัว ที่เราควรจะเชิดชูบูชา จึงได้จัดเรื่องนี้กันขึ้น

ความใกล้ชิดระหว่างครอบครัว ทำให้ความสัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้น

การจัดเรื่องนี้ก็เนื่องจากเห็นความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจ เพราะว่าเด็กๆ ในสมัยนี้ชักจะเหินห่างจากพ่อแม่ ความสำนึกในบุญคุณของพ่อแม่ชักจะลดน้อยลงไป เรื่องที่ลด

น้อยลงไปก็เพราะว่าสังคมมันเปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับบุตรมันลดน้อย น้อยไปตั้งแต่บุตรยังเล็กๆ คือ ไม่ได้อยู่ในอ้อมอกของคุณแม่ตลอดเวลาจนกว่าจะหมดนม ความสัมพันธ์ที่ซาบซึ้งปรากฏอยู่ในใจตั้งแต่เป็นเด็กน้อยๆ จนกระทั่งเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ความสำนึกในบุญคุณก็มีมาก แต่เดี๋ยวนี้เมื่อเกิดแล้วก็ไม่ค่อยจะได้อุ้มประทับกับอกเพื่อดื่มนมมารดา แต่ว่าใช้นมผงแทน อันเป็นเรื่องไม่เกี่ยวกับมารดาเสียเลย เวลานี้เขาก็เห็นโทษในเรื่องนี้อยู่แล้ว วงการแพทย์ก็ได้ทำการชักชวนให้แม่เลี้ยงลูกด้วยนมของตนเอง แล้วโฆษณาว่านมมารดาเป็นนมที่มีคุณค่ามากที่สุดแก่เด็ก ทำให้เด็กเจริญเติบโตเร็ว การชักชวนในรูปเช่นนั้น ก็เพื่อจะให้แม่กับลูกมีความสนิทสนมมากขึ้น ความสัมพันธ์ทางจิตใจก็จะได้เกิดมากขึ้น แต่คนในสมัยนี้มันมีภาระมีการงานที่จะต้องจับต้องทำมาก เลยไม่มีเวลาที่จะอยู่กับลูกตลอดเวลา จึงต้องมีการปลุกระดมในเรื่องนี้ เพื่อให้ลูกได้สำนึกว่าเราเกิดมาจากคุณแม่ อาศัยคุณแม่เลี้ยงดูรวมทั้งคุณพ่อด้วย เราจึงได้เติบโตมา ได้ศึกษา ได้งานทำ ได้มีอะไรทุกสิ่งทุกประการ ทางราชการจึงได้จัดวันเช่นนี้ขึ้น เพื่อจุดหมายสองประการ คือ

๑. เพื่อปลุกเร้าอารมณ์ของคุณแม่ ให้สำนึกในหน้าที่ที่มีต่อลูก แล้วจะได้ปฏิบัติหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ขึ้น

๒. เพื่อปลุกระดมจิตใจลูกๆ ทั้งหลาย ให้ได้มีความคิดว่าเราอยู่กับแม่กับพ่อ เราจะทิ้งพ่อแม่ไปไม่ได้ พ่อแม่เป็นผู้

มีอุปการะคุณแก่เราอย่างมากหลาย ที่เราควรจะระลึกนึกถึงอยู่ตลอดเวลา

เรื่องนี้เป็นเรื่องดี จึงได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่าย ปกติก็มีการกระทำกันของชาวบ้าน พวกนั้นเราไม่ค่อยจะได้เกี่ยวข้องเท่าใด เพราะว่าพระเรานั้นมักจะไม่มองอะไรออกไปให้มันกว้างๆ เหมือนที่ท่านผู้เป็นประธานสมาคมสงเคราะห์ได้พูดขึ้นเมื่อกี้นี้ แต่ว่าที่พูดเมื่อตะกี้นั้นพูดกับตัวจักรเล็กๆ ไม่ค่อยจะได้ประโยชน์เท่าใด ต้องไปพูดกับตัวจักรใหญ่ๆ ถ้าให้ดีแล้วก็สภาสงเคราะห์ควรจะนิมนต์พระมหาเถระ ที่มีหน้าที่อยู่ในเถรสมาคมนี้ไปฉันเพลที่สภาสังคมสงเคราะห์ ฉันเพลเสร็จแล้วก็สัมมนา แล้วก็เอาคนมาพูดให้ท่านฟังว่าคนเขาเบื่ออะไรบ้างในศาสนา เบื่ออะไรของพระผู้ใหญ่บ้าง ที่ทำๆ กันอยู่เวลานี้มันไม่ได้เรื่อง มีหน้าที่แต่เปิดป้าย เจิมป้ายนี้มันไม่ได้เรื่องอะไร ไม่มีใครกล้าไปพูดกับพระเถระทั้งหลายเหล่านั้น เพื่อให้ท่านได้รับฟังเสียบ้าง ท่านก็เลยนึกว่ากูนี่มันวิเศษกว่าใครๆ ในประเทศไทยอยู่ในเวลานี้ เลยก็ทำเรื่อยไป เพราะไม่มีใครขัดคอ

อาตมาจึงอยากจะขอแนะนำว่า ว่างๆ ก็นิมนต์ท่านไปฉันเฉยๆ ไม่ต้องสวดมนต์ให้เหนื่อย ฉันเสร็จแล้วก็เปิดสัมมนา คือนั่งคุยกัน แล้วเอาคนหลายประเภทมาเลี้ยงๆ อาหารเสร็จแล้ว เราก็เลี้ยงความคิดความเห็นให้ท่านรู้ว่า เวลานี้คนเขามองพระอย่างไร เขามองพระผู้ใหญ่ในรูปใด การกระทำอะไรที่ท่านกำลังทำกันอยู่ในเวลานี้ เช่น ขยันปลุกเสกกันเหลือเกินนี่มันดีอย่างไร

ปัญญาชนเขามองในรูปใด **มีแต่คนโง่ๆ เท่านั้นที่เป็นเหยื่อของการปลุกเสกอยู่เวลานี้ แต่พวกปัญญาชนเขาเบื่อกันเต็มทีแล้ว** แต่ท่านไม่รู้เพราะท่านนึกว่าคนยังเลื่อมใส ไอ้คนที่เลื่อมใสนั้นคนไม่มีปัญญา พวกไม่รู้จักศาสนาเพราะไม่ได้รับฟังคำสอนที่ถูกต้อง แต่คนชั้นปัญญาชนนั้นเขาเบื่อระอาในการกระทำเช่นนั้น ช่วยสะกิดท่านบ้างก็จะดีเหมือนกัน ว่างๆ ก็นิมนต์ไปซิพระเถร-สมาคมทั้งหลาย หลวงพ่อทั้งหลาย เอามาสัมมนาปลุกเสกกันที่สภาสังคมสงเคราะห์ ไม่ใช่พระปลุกเสกเรา เราไปปลุกเสกพระกันสักที เพราะว่าพระปลุกเสกวัตถุกันมานานแล้ว ไม่ค่อยจะได้มีใครไปปลุกเสกพระกันสักที อันนี้มันจะได้เรื่องได้ราว ได้ประโยชน์ เชิญนายกรัฐมนตรีมาด้วยก็ได้ อธิบดีกรมการศาสนาด้วย แล้วก็คนอื่นอีกหลายคนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนานี่ แล้วเอามาประชุมกันแล้วก็จะได้ประโยชน์ในเรื่องนี้ เรื่องนี้ยังไม่ค่อยมีใครทำกัน จึงขอฝากไว้กับท่านประธานด้วย

อันนี้สำหรับพวกพระเราที่เป็นนักศึกษา เวลานี้เป็นนักศึกษากันอยู่ทั้งนั้น ศึกษาชั้นสูงเรียนบาลีแล้วไปเข้าวิทยาลัยสงฆ์ เวลานี้คนเขาก็เบื่ออยู่เหมือนกัน ชาวบ้านเขาบ่นอยู่เหมือนกัน พวกเรียนวิทยาลัยสงฆ์นี่ เขาเบื่อว่าพอเรียนจบแล้วไปอินเดีย พอได้ปริญญาโทมาแล้วก็หาเรื่องสึกเสียเรื่อยไป สึกเสียมาก ไอ้ที่อยู่เหมือนไม่ค่อยเห็น เห็นแต่ที่สึกออกไป เลยเขาชักจะบ่นๆ กันอยู่เหมือนกันเวลานี้ว่า บวชแล้วมีความรู้ไม่ได้ช่วยการพระ-ศาสนาแต่ไปช่วยตัวเอง ไปเป็นลูกเขยชาวบ้านกันเสียหมด เลย

วัดวาอารามก็ขาดพระที่มีความสามารถ ที่จะช่วยกันทำกิจพระ-ศาสนา อันนี้เขาบ่นกันอยู่ ชาวบ้านเขาบ่นกันอยู่ อยากจะเล่าให้ฟังไว้ เพื่อพวกเราทั้งหลายที่กำลังเรียนอยู่นี้ จะได้ช่วยกันตั้งใจเป็นพื้นฐานไว้ในใจว่า เมื่อเราเรียนจบแล้วเราจะไม่ลาสิกขา เพราะว่าพวกที่ลาออกไปแล้วยังไม่มีงานทำอีกเยอะแยะ เที่ยวเดินหิ้วอะไร กันอยู่มากมายก่ายกอง ยังไม่ได้งาน อันนี้เรามาช่วยศาสนากันเถอะ

เราต้องฟังคำสั่งของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก

เวลานี้พระศาสนาของเรานั้นหลวงพ่อพูดบ่อยๆ ในที่ไหนๆ ว่าทหารชั้นดีมันไม่ค่อยจะมี มีแต่พวกลิ่วล้อสำหรับยกธงตีฉาบขู่ไปเท่านั้นเอง ซึ่งไม่ค่อยจะได้เรื่องอะไร ทหารชั้นดีขนาดกวนอู เตียวหุย จูล่ง นี่มันไม่ค่อยมี มีแต่ลิ่วล้อไว้ให้ขู่ข้าศึกเท่านั้นเองแล้วมันก็ไม่ได้เรื่อง ญาติโยมชาวบ้านอยู่ในภาวะไม่มีพี่เลี้ยง ไม่มีพี่เลี้ยงถ้าพูดตามแบบฝรั่งเขาว่า **"เป็นแกะที่ไม่มีคนเอาใจใส่"** ปล่อยให้มันกินอยู่ในทุ่งในนา เสือมาเอาไปกินเสียเมื่อไรก็ได้ ชาวบ้านเราก็อยู่ในสภาพอย่างนั้น จริงอยู่ตามวัดบ้านนอกมีสมภาร มีเจ้าวัด แต่ว่าไม่ค่อยมีคุณภาพ คือขาดการศึกษา ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องธรรมะ ไม่มีปัญญาที่จะสอนคน อยู่กันไปตามเรื่อง ถ้าจะทำก็สร้างอะไรต่ออะไรไปตามเรื่องตามราว ไม่มีการสอนชาวบ้าน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ เพราะตัวเองก็ไม่มีความรู้จะไปสอนเขาได้อย่างไร คราวนี้

ก็หวังอยู่ที่พวกเรานี่แหละ ซึ่งล้วนแต่เป็นพระบ้านนอกทั้งนั้นที่มานั่งกันอยู่นี่ ไม่มีพระในกรุงสักองค์เดียว ถ้าว่ากันไปแล้ว มาจากภาคใต้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาเล่ามาเรียน มาเรียนแล้วมักจะไม่กลับบ้าน คือว่าไม่กลับบ้านก็ไม่ว่าหรอกถ้าว่าอยู่ทำประโยชน์แก่พระศาสนา แต่ว่ามักจะลาสิกขาออกไปแข่งกับชาวบ้าน ทีนี้ชาวบ้านเขาเบื่อว่า **เอ๊ะ! เรามาเลี้ยงพระให้ออกมาแข่งกับเราซะแล้วเวลานี้** เขาชักจะเบื่อๆ อยู่เหมือนกัน

ทีนี้เราต้องช่วยกันแก้ไขด้วยการเอาใหม่ คือ ตั้งต้นกันใหม่ว่าเรามานี่ที่มาเรียนกันอยู่นี้ รุ่นนี้ ถ้าจบการศึกษาแล้วจะออกไปช่วยชาวบ้าน ช่วยตามบ้านเดิมของเรานั่นแหละ มีอะไรที่เราจะพอไปทำได้บ้างก็ไปทำกัน บางคนมักจะบ่นว่าพระมหาเถระไม่ใช้เลยไม่อยากอยู่ ทำไมจะต้องไปให้พระมหาเถระใช้ เพราะท่านมหาเถระท่านก็ใช้ตัวท่านเองก็ไม่ไหวอยู่เหมือนกัน แล้วเราจะไปให้ท่านใช้เราได้อย่างไร เรามันต้องใช้ตัวเอง เราไม่ต้องไปฟังคำสั่งของใคร แต่เราถือเอาคำสั่งของพระผู้มีพระภาคที่สั่งไว้ตั้งนานแล้วว่า **เธอทั้งหลายจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่มหาชน จงประกาศพรหมจรรย์อันไพเราะเบื้องต้น ท่ามกลาง ที่สุด แก่เขา คนที่ยังไม่รู้มันมีอยู่มาก เธอช่วยไปทำให้เขารู้ให้เขาเข้าใจเถิด** อันนี้แหละมันคือคำสั่งฉบับแรกของพระพุทธเจ้า เราไม่ต้องฟังคำสั่งของพระองค์ใดที่จะสั่งเรา เพราะว่าพระองค์ที่จะสั่งเราก็ไม่ใช่วิเศษอะไรหนักหนา เราเอาพระพุทธเจ้าเป็นหลักดีกว่า ให้มาสั่งเราออกไปทำงาน แล้วเราทำไปตามเรื่อง

ทำไปเถอะงานน่ะมันสอนคนเองล่ะ แล้วค่อยดีขึ้นดีขึ้นคนนิยม พอคนนิยมแล้วกำลังมหาศาล กำลังของพุทธบริษัทในประเทศไทยนี้ยิ่งใหญ่ ถ้าพระเราตั้งใจทำงานจริงๆ แล้วไม่ลำบาก ชาวบ้านเขาช่วยให้เกิดความสุขความสบาย ไม่ต้องไปนั่งเสกดินเสกแหวนขายหรอก เขาเอาเงินมาให้เอง เราสร้างอะไรก็ได้ ตัวอย่างเห็นอยู่แล้วว่าวัดชลประทานฯ นี่ทำอะไร มีแต่สอนเท่านั้น แล้วสอนๆ ไปก็ได้โรงเรียนหลังนี้ขึ้น ได้กุฏิสวยงามขึ้นให้พระพออยู่สบาย จะสร้างอะไรก็ไม่ลำบากเพราะเราให้เขาๆ พอใจรับธรรมะไปปฏิบัติแล้วเขารู้จักคุณค่าของธรรมะ เขารักพระธรรม รักพระพุทธ รักพระสงฆ์ ชีวิตของเขาเรียบร้อยเพราะอาศัยพระศาสนา

แต่นี่ที่ไหนมีศาสนาเขาก็ช่วยไม่ต้องลำบากอะไร คนมันก็ดีขึ้น อันนี้ทำได้ง่าย แต่ว่าต้องมีนิสัยเสียสละเป็นพื้นฐาน คือสละว่าเราจะไม่ออกไปเป็นชาวบ้าน เราจะเป็นพระตลอดชาติ **ถ้าเชื่อว่าชาติหน้ามีจริง ไปชาติหน้าค่อยเป็นคฤหัสถ์มันสักชาติหนึ่ง ผลัดกันไป ชาตินี้ไหนๆ ก็หลงเข้ามาในดงขมิ้นแล้ว เราเรียกว่าเป็นพระมันไปจนตาย** เป็นพระที่จะทำงาน เพราะเรามันเป็นพระชั้นปัญญา มีการศึกษา ได้ปริญญา หายาก พระสมภารที่จะมีปริญญานี่หายาก เราไปเป็นสมภารทำงานให้มันก้าวหน้า ดึงคนได้มากทีเดียว เพราะเราพูดเป็น เข้าใจเทศน์เข้าใจสอน ก็สะดวกสบาย นี่อันนี้อยากจะฝากไว้ แต่ในจิตใจพวกเราที่ยังหนุ่มแน่น ยังมีโอกาสรับใช้พระศาสนาต่อไป หลวงพ่อนี่มันเข้ามาได้ ๗๐ แล้ว อีกไม่กี่ปีก็คงจะย้ายทะเบียนไปยมโลกกัน

แล้วคนอื่นจะได้ทำงานแทนต่อไป กำลังมองหาอยู่หาคนที่จะทำงานแทน คนเขาบ่นอยู่เหมือนกัน บ่นว่านี่ถ้าหลวงพ่อตายแล้วใครจะทำต่อไป ก็บอกว่ามันต้องมีแหละ ม้าขาวมันต้องเกิดบ่อยๆ ต้องมีมั่งล่ะ เพราะว่าเขาเรียนกันอยู่เยอะแยะในกรุงเทพฯน่ะ เขาคงจะมาเป็นสมภารวัดชลประทานฯ แทนบ้าง หรือว่าทำงานอย่างนี้แทนกันบ้าง บอกให้ญาติโยมสบายใจไว้ แล้วก็จะได้มีความหวังกันไว้ในใจ

จึงขอฝากอันนี้ไว้กับพวกเราทั้งหลาย ให้ช่วยกันคิด คือให้เอ็นดูพระพุทธศาสนาสักหน่อย ให้เอ็นดูว่าพระพุทธศาสนาเราเวลานี้คนไม่ค่อยรู้จัก ทำอย่างไรคนเขาจึงจะรู้จักมากขึ้น แล้วเราดูความขวนขวายของศาสนิกในศาสนาอื่น ดูพวกมิชชั่นนารีที่เป็นชาวตะวันตก ที่เขามาทำงานอยู่ในเมืองไทย จะเป็นฝ่ายคาทอลิค โปรแตสแตนท์ อะไรก็ตามใจ เขาสละบ้านเรือนของเขามา จริงอยู่บ้านเขามันสบายกว่า สบายทุกอย่าง ความสะดวกมีทุกอย่าง แต่เขามาอยู่เมืองไทยอยู่ที่ไหนๆ ก็ตาม เขามาอยู่ในที่ลำบาก ไปอยู่ในป่าในภูเขา ไปสอนชาวเขา ไปในตำบลบ้านที่มันทุรกันดารที่ไม่มีใครเข้าไป เขาพยายามไปเรียนพูดภาษาท้องถิ่น เปิดโรงเรียน เปิดโรงพยาบาล ทำการสงเคราะห์ประชาชนด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งเราก็เห็นกันอยู่ทั่วๆ ไป สิ่งนั้นควรจะเป็นเครื่องกระตุ้นใจเราทั้งหลายว่า เรานี้ก็เป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า เราควรจะได้เอาตัวอย่างของเขามาใช้ ทำงานให้แก่ประชาชนเหมือนอย่างที่พระพุทธเจ้าได้ทรงทำมาในสมัยก่อน เพราะ

อุดมการณ์ทางพระพุทธศาสนาเรานั้นอยู่ที่การใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น อันนี้เป็นอุดมการณ์สำคัญที่เราจะต้องปลุกเสกตัวเราทุกเช้าๆ ก่อนฉันข้าวที่เขาใส่บาตรให้ เราต้องท่องคาถาว่า **ข้าพเจ้าฉันข้าวนี้เพื่อมีชีวิตอยู่รับใช้ประชาชน เพื่อใช้ชีวิตนี้ให้เป็นประโยชน์ เป็นความสุขแก่ประชาชนต่อไป** ท่องมันทุกวัน เสกมันทุกวัน เรียกว่า **เสกข้าวฉัน** เอาข้าวมาปั้นให้มันเป็นก้อน แล้วก็เสกเป่า ๓ ครั้งว่า ข้าพเจ้าฉันข้าวนี้เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่มหาชน ข้าพเจ้าจะมีชีวิตอยู่เพื่อรับใช้ประชาชน ตามอุดมการณ์ของพระพุทธเจ้า แล้วก็ฉันข้าวเข้าไป ถ้าเสกอย่างนี้ทุกวันแล้วเนื้อหนังมันจะดีขึ้นมากทีเดียว จิตใจก็จะสูงขึ้น เพราะเราเสกตัวเองบ่อยๆ เสกอย่างนี้มันได้ประโยชน์กว่าที่จะไปนั่งเสกก้อนดินทองเหลืองทั้งหลาย แล้วเอาไปขายชาวบ้าน ซึ่งมันไม่ได้สาระอะไร เราเสกอย่างนี้ดีกว่า ช่วยกันคิดช่วยกันเสกในรูปอย่างนี้ ถ้านั่งกันหลายๆ องค์ก็ชวนกันคุยกันในเรื่องอย่างนี้

แต่มันก็เป็นกันอย่างนี้เสียด้วยนะ เพื่อนฝูงที่เคยบวชนี่ถ้าสึกออกไปแล้วก็มักจะมาพูดยั่วยุคนที่ยังอยู่ เมื่อไรจะสึกออกไปจะให้ช่วยอะไรบ้าง จะหางานอะไรที่ไหนขัดข้องอะไรจะช่วยเหลือ ไอ้พวกนั้นมันออกไปแล้วมันยังมาชวนเราให้ออกไปด้วยอีก นี่มันมีแต่เสียเรื่อง มันน่าจะมาบอกว่าอย่าสึกเลยไม่ไหว ออกไปอยู่บ้านนี่มันลำบาก ต้องต่อสู้ เหน็ดเนื่อย ทำงานทำการได้เงินไม่พอใช้ซ้ำยังถูกแม่บ้านคอยสับโขกทุกวันๆ เหมือนเราเป็น

ขี้ข้าเขาอย่างนั้นแหละ มาพูดให้พวกที่อยู่ฟังเสียมั่ง อย่าไปพูดว่าโอ๊ย...สบาย สนุกอย่างนั้นอย่างนี้ ไอ้เรามันไม่เคยเห็นโลกก็นึกว่าแหม...โลกนี้น่าสบาย เลยก็ใจมันร้อนขึ้นมา มองผ้าเหลืองเป็นของปฏิกูลไม่น่าห่มไปเสียแล้ว ดูกางเกงเป็นของสวยของงามไป นี่...มันเป็นอย่างนั้น เป็นเรื่องที่จะเกิดขึ้นเมื่อไรก็ได้ในจิตใจของเรา เพราะโลกนี้มันเต็มไปด้วยอารมณ์ยั่วยุ จึงอยากจะขอฝากเรื่องนี้ไว้ก่อนเบื้องต้น

พระคุณแม่ที่มีต่อลูก

ทีนี้ในการที่เราจะไปสอนเด็กในเรื่องวันแม่ จะไปสอนให้เด็กได้สำนึกถึงบุญคุณของคุณแม่ ทำอย่างไรจึงจะไปสอนได้ดี คือก่อนจะไปสอนนี่ลุกขึ้นนั่งตอนเช้าๆ นั่งตอนดึกๆ ประมาณตี ๔ ตี ๕ นะ นั่งนึกถึงคุณแม่สักชั่วโมง นั่งนึกว่าเรากับคุณแม่สัมพันธ์กันอย่างไรในทางจิตใจ ในเรื่องชีวิต เรื่องร่างกาย เรื่องการเป็นการอยู่นี่ เรามันเกี่ยวข้องกับคุณแม่อย่างไร คุณแม่มีบุญคุณแก่ชีวิตของเราอย่างไร เอาเรื่องในใจเรานั่นแหละไปพูดให้เด็กฟัง พูดให้เด็กฟัง แล้วก็พูดให้ซาบซึ้ง เพราะเราเห็นชัดด้วยตัวเราเอง เรามองเห็นว่าเรานี่อยู่กับคุณแม่มาตั้งแต่ตัวน้อยๆ ท่านเลี้ยงเรามาอย่างไร เอาใจใส่อย่างไร เจ็บไข้ได้ป่วยท่านรักษาอย่างไร เราต้องการอะไร ท่านให้ตามความต้องการอย่างไร เราไปอยู่ในที่ไกล คุณแม่อุตส่าห์มาเยี่ยม มาเยียน มาดู เอาใจใส่ สมมติว่ามาอยู่กรุงเทพฯนี่ ถ้าเขียนจดหมายไปถึงบอกว่า คุณโยม

เจริญพรคุณโยมที่นับถือ เวลานี้อาตมาเดือดร้อน เงินทองไม่ค่อยจะพอใช้ ไม่ทันไรธนาณัติมาแล้ว คุณแม่ธนาณัติมาแล้ว แต่ไม่รู้ว่าที่ธนาณัติมายืมเขามาหรือเปล่า หรือว่าไปจำนำนาเข้าไปสักบิ้งสักแปลงแล้วหรือเปล่าก็ไม่รู้ล่ะ อุตส่าห์ส่งมาให้เพราะความรักลูก อยากจะให้ลูกเจริญ อยากจะให้ลูกก้าวหน้า ท่านปฏิบัติต่อลูกอย่างไร

เราเอาหลักการมานั่งพิจารณา ที่ว่าแม่มีบุญคุณต่อลูกนี่ ห้ามไม่ให้ทำชั่วนี่ห้ามอย่างไร แนะนำให้ทำความดี ให้การศึกษาเล่าเรียน เจ็บไข้ได้ป่วยก็ดูแลรักษา แล้วเรื่องอะไรๆ ต่อไป ว่าชีวิตเรานี่มันสัมพันธ์กับคุณแม่อย่างไร นั่งคิดนึกตรึกตรอง เอาตัวเราเองนั่นแหละเป็นเครื่องพิจารณา ว่าเรามีความสัมพันธ์กับคุณโยมอย่างไร จนกระทั่งว่าบางทีนั่งคิดๆ น้ำตาไหล คิดถึงคุณโยมขึ้นมา แล้วก็เกิดความรักคุณโยม ที่ได้ช่วยเหลือเราอย่างนั้นอย่างนี้ ความรู้สึกอย่างนี้ เราเอาไปพูดระบายให้เด็กมันฟัง เด็กฟังแล้วจะซาบซึ้งตรึงใจ จะเกิดความรู้สึกเหมือนกับที่เรารู้สึกในฐานะของคุณแม่ที่มีต่อตัวเขา เราวางแผนอย่างนั้น แล้วเอาไปพูดให้เด็กเข้าใจ จากอุปมา จากประสบการณ์ในชีวิตของเราเอง

บางทีเราอาจจะไม่เคยนึกนะเรื่องอย่างนี้ อยู่เฉยๆ ไม่ค่อยนึกถึงเท่าใด นึกถึงทีไรก็จะขอสตางค์ แต่ว่าถ้าไม่ขอแล้วก็เฉยๆ ไม่ค่อยจะได้นึกถึง ทีนี้เราลองนั่งนึกทบทวนชีวิตที่ผ่านมา นึกว่าตั้งแต่เราเป็นเด็ก แต่จำไม่ได้หรอกเหตุการณ์เมื่อเป็นเด็กนี่คงจำไม่ได้ เราก็นึกถึงว่าเราเคยเห็นเด็กที่คุณแม่เลี้ยงนี่อุ้มอยู่นี่ อุ้มประทับไว้กับอก ให้ดื่มนม ซึ่งเป็นเลือดของคุณ

แม่ว่างั้นเถอะ ที่เขาว่า **ว่าเป็นเลือดของคุณแม่ กลายมาเป็นน้ำนมให้ลูกได้ดื่มกินเลี้ยงร่างกาย** ขณะที่เรามองเห็นภาพอย่างนั้น แล้วก็บางทีเด็กมันซน ฟันมันขึ้นใหม่ๆ มันไม่ดูดเฉยๆ มันกัดนมคุณแม่ คุณแม่เจ็บก็ไม่ทำอะไรๆ ลูกหรอก อย่างดีก็เอามือตบนิดหน่อย เพราะว่าความรักความเมตตา แม้ว่าจะทำให้เจ็บ แม่ก็ทน เวลาเดินทางไกลในรถไฟเราเคยเห็นภาพคุณแม่นั่งอุ้มลูกในรถไฟ นั่งในรถมันก็ทรมานพอแล้ว แต่ว่ายังอุ้มลูกไว้อีก อุ้มลูกไว้ให้ดูดนมในบางครั้งบางคราว ลูกจะเข้าห้องน้ำก็ต้องหาเครื่องมาจัดแจงทำอย่างนั้นอย่างนี้ ทุกสิ่งทุกอย่าง เวลานอนก็ไม่ได้นอน เพราะว่าเป็นห่วงลูก สมมติว่าอยู่บ้านนี่แม่ต้องนอนใกล้ลูก หูคอยสดับฟังเสียงลูกร้อง พอลูกร้องแว้ขึ้นมาคุณแม่ตื่นก่อนคุณพ่อ คุณพ่อตื่นขึ้นมาทีก็ตื่นเหมือนกัน แต่ไม่ลุกขึ้นมาหรอก บอกฮึ...ดูซิลูกเป็นไง แล้วคุณพ่อก็นอนต่อไป เรื่องของคุณพ่อมีเท่านั้นเหมือนกันทุกพ่อเป็นอย่างเดียวกัน ไปดูซิลูกเป็นยังไงแล้วคุณแม่อีกนั่นแหละคุณแม่ก็ลุกขึ้นจุดตะเกียง ถ้าเป็นบ้านนอกลุกขึ้นมาจุดตะเกียงส่องดูมดตัวน้อยๆ มีมดมีไรไหม หรือว่าอะไรมันออกมาเปรอะเปื้อนต้องจัดแจง ชำระชะล้างอะไร ถ้าว่าลูกมันร้องเฉยๆ หากท่านไม่พบอะไรเอ้ากินนมซะหน่อยไปนอนใกล้ก้มลงไปให้ลูกดูดนมแม่ก็นั่งนอนทรมานเอามือยันไว้ให้ลูกดูดนมแม่ ดูดๆ แล้วก็หลับปุ๋ยไปแม่ก็นอนต่อไป ก็ลุกขึ้นบางคืนหลายครั้ง ถ้าเด็กคนไหนกวนมาก ร้องมาก แม่ก็ต้องลุกขึ้นมาก เป็นห่วงกังวล นี่คือน้ำใจของคุณแม่ให้เด็กเห็นว่า น้ำใจของคนในโลกนี้ไม่มีใครที่

จะเป็นห่วงเรา กังวลถึงเรา จะเอาใจใส่เราเหมือนกับคุณแม่เลย แม้แต่น้อย

คุณแม่นี่กังวลกับเรามาก คิดถึงเรามาก เราจะเอาอะไร สมมติว่าเราไปโรงเรียนเช้าๆ ถึงก็ลาคุณแม่ๆ ก็ให้สตางค์ สมมติ วันละ ๑๐ บาท ถ้าไม่พอใจนะขู่เข็ญเอาได้ ขู่เข็ญเอา ไม่เอา มันน้อยไปทำหน้าทำตากระเง้ากระงอดขึ้นมาเชียวนะ คุณแม่ก็ สงสารเลยให้อีก ๕ บาท พอได้ ๕ บาทแล้วลูกขึ้นยิ้มแป้นเลย ไม่ใช่ยิ้มเรื่องอะไร ยิ้มว่ากูใช้ลูกไม้นี้ล่ะได้ทุกที แล้วมันก็ใช้ลูกไม้ นี้ต่อคุณแม่ต่อไป คุณแม่ไม่เคยบ่น ไม่เคยหนักใจในการที่ลูกจะ ขออะไรจากคุณแม่ จะรบกวนอะไรจากคุณแม่ คุณแม่ไม่เคย หนักอกหนักใจ เพราะแม่นะพร้อมที่จะให้ มีใครในโลกนี้ที่ พร้อมจะให้แก่เราอย่างนั้นบ้าง แม้คนที่เรียกว่ารักเราอย่างที่รักๆ กันเมื่อโตขึ้นจะมีความรักอย่างนั้น ก็ไม่เหมือนคุณแม่รักหรอก **เพราะความรักของคนอื่นนั้น มันมีวันจืดวันจาง แต่ความรักของ คุณแม่ไม่จืดจางเลย** ลูกจะเป็นอย่างไร จะตกต่ำ จะลำบาก จะทำ ให้เสียชื่อเสียง ไม่มี แม่ไม่มีเบื่อหน่าย

ถ้าไปยืนอยู่หน้าคุกบางขวาง จะเห็นว่าคุณแม่ลงรถ เป็นแถว หิ้วกล้วย ขนม อะไรต่ออะไร หิ้ว ๒ มือเชียวนะ เดิน อกแอ่นเข้าไปเลย พอดีก็ไปเจอกับหลวงพ่อไปเทศน์กันในคุก ออกมาเจอ **“โยมจะไปไหน?” “มาเยี่ยมลูกเจ้าค่ะ” “ลูกเป็นอะไร เป็นเจ้าหน้าที่หรือว่าเป็นพัสดี หรือว่าเป็นอะไรอยู่ในเรือนจำนี้” “ไม่ใช่เจ้าค่ะ เป็นนักโทษ”** แม่ไม่เบื่อเลยว่าลูกเป็นนักโทษ จะ

เกลียด จะหน่ายไม่มี ไอ้คนอื่นถ้ามันไม่ดีแล้วมันเกลียดเลย แต่แม่ก็ไม่เกลียดลูก อุตส่าห์มาเยี่ยม เอาของมาฝาก มาถามสารทุกข์สุขดิบ ๗ วันนี่ต้องมาถ้าอยู่ใกล้นะต้องมาทุก ๗ วัน มาเยี่ยมเอาของมาให้ แต่ถ้าแม่เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นทุกข์อยู่นั้นลูกไม่มีที่จะไปเยี่ยมเยียน อย่างนั้นไม่ได้คิดหรอก ถ้าเขาบอกข่าวว่าแม่ไม่สบาย คนแก่มันก็อย่างนั้นแหละ ออดๆ แอดๆ ตามธรรมดาของสังขาร เฉยๆ ไม่ค่อยไปหรอก แต่พอเขาบอกว่าเมียไม่สบาย แหม ! ต้องไปหน่อยโว้ย รีบเลย เมียไม่สบายนี่ต้องรีบไปเป็นอย่างนี้ ไอ้ลูกนี่มันคิดถึงแม่น้อย แต่แม่นั้นคิดถึงลูกมากเหลือเกิน คิดถึงตลอดเวลา ไม่ว่าเป็นยังไงก็คิดถึง แล้วน้ำใจของคุณแม่มีอิทธิพลเหนือลูกมาก ชีวิตของผมนี่จะเล่าให้ฟัง ไปไหนแล้วถ้าคุณแม่ไม่ให้ไปแล้วไปไม่ได้ ไม่ได้ครับ ไม่สำเร็จ ไปครึ่งๆ กลางๆ ต้องกลับจนได้ ไปไม่รอด กลับมาถึงก็มาหาคุณแม่บอกว่า ที่ต้องกลับเพราะว่าแม่คิดถึงทุกวัน บ่นทุกวัน บ่นเช้า บ่นเย็น บ่นกลางวัน เมื่อไรจะกลับๆ แหม ! น้ำใจแรงเหลือเกิน เราไปๆ มันร้อนใจ นอนๆ อยู่บางทีลุกขึ้น ลุกขึ้นถึงพูดคำเดียวกลับบ้าน เดินเฉยกลับบ้าน อิทธิพลของแม่แรงหนักหนาทำให้เราต้องกลับ แต่ถ้าหากว่า ท่านบอกว่าไปเถอะขอให้มีความสุข ความสบาย เรียบร้อยทุกที ไม่มียุ่งยาก นี่คือน้ำใจของแม่ มีคุณค่าสูงเหลือเกิน

แล้วถ้าเราไม่สบายนี่เจ็บไข้ได้ป่วยนะ ไอ้สมัยเป็นเด็กเคยประสบ ป่วยไปเรียนหนังสืออยู่วัดแล้วมันไม่สบาย พอเพื่อนบอกว่าป้ามาแน่ะ! หมายถึงโยมมาแล้ว มันแข็งแรงขึ้นทันที

ลุกขึ้นเดินออกมาได้ พอมาเห็นหน้าคุณแม่นี่มันจะหายป่วยเอาแล้ว ถ้าแม่มาถึงก็นวดบีบอย่างนั้นอย่างนี้ มันแข็งแรงเจ็บไข้ได้ป่วยนะ รุ่งขึ้นไปโรงเรียนได้เลย เพื่อนถามว่าหายแล้วเหรอ ฮื่อ...หาย แล้ว ใจกำลังใจไม่ใช่เรื่องอะไรกำลังใจที่เราได้รับจากคุณแม่ คุณแม่คือว่า ดูหน้า กริยาท่าทาง คำพูดคำจาของท่าน มันเป็นเหมือนกับยาหอมชะโลมใจลูก ทำให้ลูกมีความสุข มีความสบาย นี่เราทุกคนมีความรู้สึกอย่างนั้น ถ้าเรามีความทุกข์เราก็นึกถึงใครก่อน นึกถึงแม่นะ พ่อน่ะก็นึกถึงทีหลังแม่อีก จำไว้นะทำไมเป็นอย่างนั้น ความจริง ๒ คนนี้ก็มีบุญคุณแก่เราเหมือนกัน แต่ความสนิทชิดเชื้ออยู่กับแม่มากกว่าอยู่กับพ่อ เพราะท่านอุ้มท้องมาอย่างหนึ่ง เกิดมาแล้วท่านเลี้ยงท่านเอาใจใส่กกกอดอยู่ตลอดเวลา คุณพ่อน่ะนานๆ จะได้เข้าไปหาสักทีหนึ่ง หรือว่าเข้าไปก็อย่างนั้น ไม่ค่อยชื่นใจ เพราะหน้าชักจะดุๆ ถ้าเป็นแม่เราเห็นก็เหมือนกับได้เห็นของทิพย์ จิตใจมันสบายร่าเริงขึ้นมาทันที อันนี้ความสัมพันธ์ทางจิตใจ ที่เราได้รับจากมารดาของเรา ว่ามันมีคุณมีค่า แล้วเราศึกษาประวัติคนสำคัญๆ ในโลกนี้ที่เรียกว่าเป็นคนดีเป็นคนเก่งนั้น อาศัยคุณแม่มากกว่าใครๆ คุณแม่เป็นผู้ให้กำลังใจให้อะไรต่ออะไรแก่ผู้นั้น ทำให้เกิดกำลัง เกิดความคิด เกิดความก้าวหน้าในชีวิต ในการงาน แล้วถ่ายทอดสิ่งดีสิ่งงามมาจากแม่มากกว่าพ่อด้วยซ้ำไป เพราะฉะนั้น จึงถือว่าแม่นี่เป็นเรื่องสำคัญ

แม่มีอิทธิพลมากกว่าพ่อ

ในคำบาลีนี่เขาเอาแม่ขึ้นหน้า **"มาตาปิตโร"** เราเรียนบาลีจะได้เห็นว่าไม่มีคำว่า **"ปิตามาตโร"** หรือว่า **"ปิตามาตา"** มันไม่มี ในภาษาบาลี เขาว่า **"มาตาปิตโร"** คุณแม่คุณพ่อแต่ในภาษาไทยนี่เราว่า **"คุณพ่อ คุณแม่"** มันเปลี่ยนนิดหน่อยมาเป็นพ่อเป็นแม่ เราถือว่าพ่อเป็นหัวหน้าในครอบครัว เป็นผู้นำในครอบครัว แต่ที่เขาเอาคุณแม่มาขึ้นหน้าหมายความว่า **น้ำหนักบุญคุณที่มีต่อลูก มีความอุปการะต่อลูกนั้นอยู่ที่คุณแม่** ในเวสสันดรชาดกยังพูดไว้ว่า **"ถ้าแม่ตายพ่ออยู่เหมือนกับไม่มีทั้งคู่ แต่ถ้าว่าพ่อตายแม่อยู่เหมือนกับมีทั้งพ่อทั้งแม่"** เขาว่าไว้อย่างนั้น อันนี้น่าคิดคือแม่นี่ไม่ทิ้งลูกอย่างไร อย่างไรก็ไม่ทิ้งลูก แต่พ่อน่ะไว้ใจไม่ได้ ถ้าหากว่าคุณแม่ตายไปแล้วพ่อไปมีแม่ใหม่ อันนี้ถ้ามีแม่ใหม่นี่คุณพ่อมักจะตกอยู่ในอำนาจแม่ใหม่ แล้วมักจะลำเอียงถ้าแม่บอกอย่างไรแล้วก็เชื่อแม่ทุกคำ ลูกอุธรณ์ไม่ขึ้น อันนี้ลูกก็เดือดร้อนเกิดปัญหา เพราะฉะนั้น ในครอบครัวที่แม่ไม่มีนี่มักจะมีปัญหา คือว่ามักจะถูกข่มเหงจากแม่เลี้ยง แล้วพ่อมักจะเข้าข้างแม่เลี้ยงทุกที เพราะฉะนั้น เขาจึงพูดว่า **"ถ้าแม่ตายแม้พ่ออยู่ก็เหมือนไม่มีทั้งพ่อทั้งแม่ แต่ถ้าพ่อตายแม่อยู่ ก็เหมือนกับมีทั้งพ่อทั้งแม่" คือแม่น่ะเป็นพ่อด้วยเป็นแม่ด้วย ให้ความคุ้มครอง ถึงแม้ว่าคุณแม่จะไปมีสามีใหม่ สามีก็ไม่มีอำนาจเหนือแม่เท่าใด แม่ยังมีอำนาจเหนือพ่อเลี้ยง** เพราะฉะนั้น ลูกสบายใจ เย็นใจ นี่เห็นหลายครอบครัวต่างๆ เป็นอย่างนั้น แสดงว่าอิทธิพล

ของคุณแม่นี่ ถ้าพูดไปแล้วเหมือนกับลำเอียง มันสูงกว่าคุณพ่ออะไรต่ออะไรสูงกว่า มีอำนาจกว่าในทางจิตใจ เพราะฉะนั้นเขาจึงถือว่าทำงานวันแม่ แล้วทำไมไม่ทำวันพ่อบ้าง พ่อจะน้อยใจว่าแหม ! เราก็คนหนึ่งเหมือนกันที่สร้างลูกมา แต่เขาไม่มีงานวันพ่อให้เราเลย แต่ความจริงนั้นมันมีอยู่ในวันแม่แล้ว เพราะถือว่าเมื่อทำงานวันแม่ก็วันพ่อด้วยนั่นแหละ แต่ถ้าทำงานวันพ่อแม่อาจจะไม่อยู่ด้วยก็ได้ เพราะถือว่า**พ่ออยู่แม่ไม่มี ถ้ามีแม่ก็เหมือนกับมีพ่อมีแม่** เขาคิดแล้วเรื่องนี้ว่าความซึ้งในทางจิตใจอยู่ที่แม่มากกว่าอยู่ที่พ่อ จึงได้กระทำในรูปอย่างนั้น

เราไปพูดให้เด็กฟัง มันต้องไปคิดหน่อย ว่านั่งคิดนั่งตรองนี่ แต่จะไปพูดวันไหน พรุ่งนี้ พรุ่งนี้จะไปพูดคืนนี้ต้องวางแผนต้องนั่งนึกๆ ด้วยตัวเราเอง เอาตัวเราเป็นลูกน้อยๆ ของคุณแม่แล้วมันเป็นมาแล้วทั้งนั้น ถ้าเรามานั่งคิดถึงว่า ความรักระหว่างแม่กับเรานี่มันเป็นอย่างไร เอาตัวอย่างในชีวิตของเราแหละ ยกขึ้นมาแล้วเอาไปพูดให้เด็กฟัง เด็กจะซาบซึ้งในเรื่องอย่างนี้แล้วก็เราแนะนำเด็กว่าควรจะทำอย่างไรต่อคุณแม่ ควรจะตอบแทนอย่างไร ถ้าเรารักแม่นี่ควรจะตอบแทนอย่างไร

พ่อแม่ทุกคนล้วนต้องการลูกเหนือสิ่งใด

มีข้อหนึ่งซึ่งเด็กสมัยใหม่ไปได้รับมาจากใครไม่รู้ จากพวกมิจฉาทิฏฐิมักจะพูดว่า **พ่อแม่ท่านสนุกกัน ได้เรานี่มันเป็นผลพลอยได้จากความสนุกของคุณพ่อคุณแม่** อันนี้ต้องแก้

ต้องไปพูดให้เด็กเข้าใจว่ามันไม่ใช่เรื่องอย่างนั้น คุณพ่อคุณแม่นี่เมื่อแต่งงานแล้วปรารถนาจะมีบุตร คนไม่มีบุตรธิดานี่ใจไม่สบาย เราจะเห็นว่าคู่ครองคนไหนไม่มีลูกหญิงลูกชายมีความทุกข์ มีความเดือดร้อน เพราะฉะนั้น ในอินเดียเขาจึงถือว่า ไม่มีบุตรนี่ตกนรกชื่อ **"ขุมปุตตะ"** คือมันร้อนใจเรื่องไม่มีลูกนั่นแหละ ไม่ใช่เรื่องอะไร เรียกว่านรก **"ขุมปุตตะ"** ตกนรกขุมนั้น แต่ถ้ามีลูกแล้วใจมันสบาย แต่เขามักต้องการลูกผู้ชาย เพราะลูกผู้ชายได้สืบสกุลลูกผู้หญิงไม่ได้สืบสกุล เขาจึงต้องการ แต่ถ้าไม่มีลูกเลยนั้นมีความเป็นทุกข์ ทุกข์เรื่องอะไร ทุกข์หลายเรื่องทุกข์ว่าเราแก่นี่ใครจะดูแลเรา เจ็บไข้ได้ป่วยใครจะรักษา ทรัพย์สมบัติที่เราหาไว้มากมายก่ายกองจะเอาไปไหน เมื่อไม่มีทายาทจะรับทรัพย์มรดก จะให้ใคร จะทำพินัยกรรมให้กับใคร แล้วยังทุกข์ต่อไปว่า เราตายแล้วใครจะทำบุญอุทิศให้แก่เรา เรามิกลายเป็นผีที่ต้องแห้งตามๆ กันเรอะ ! เพราะไม่มีลูกหลานที่จะทำ**ปุพพเปตพลี** ให้แก่เรา นี่เป็นความคิดกังวลของพ่อแม่ที่ไม่มีลูก เพราะฉะนั้นเราจะเห็นว่าพ่อแม่ที่ไม่มีลูก มักจะไปหาหมอบ้าง ไปปรึกษาแพทย์ทางร่างกาย ปรึกษาว่าร่างกายมันสุข เป็นยังไงมันไม่สมบูรณ์ยังไงให้ตรวจสอบทำไมมันไม่มีลูกสักที ไปปรึกษาหมออื่นอีก เช่นหมอทางดวงชะตาราศี ไปดูว่าทำไมมันไม่มีลูก บางทีก็ไปบนบานศาลกล่าวตามหลวงพ่อวัดนั้นวัดนี้ ขอลูกสักคนเถอะ บางทีก็มีพระพุทธรูปบางแห่งว่าใครไปขอแล้วได้ลูกนะ

วันก่อนนี้กลับไปบ้านพักอยู่วัดคูหาสวรรค์น่ะ เห็นแม่

กับลูกชายไม่ใช่เด็กตัวเล็กแล้วโตแล้ว มานั่งซุบซิบๆ อยู่กับหลวงพ่อในถ้ำองค์ใหญ่ ยืนฟังๆ ก็ให้เขาทำเสร็จก่อน พอเสร็จแล้วถามว่าอะไร มานั่งซุบซิบอะไรกับหลวงพ่อองค์ใหญ่ "**อ้อ... ดิฉันมันไม่มีลูก แล้วก็มาจุดธูปเทียนบูชาไหว้พระสวดมนต์ กลับไปก็ถือศีลสวดมนต์เคร่งครัด ได้ลูกชายคนนี้มา ถือว่าไอ้ลูกคนนี้มันลูกหลวงพ่อองค์นี้ แล้วก็เวลานี้มันจะไปเป็นทหาร เลยมารายงานมาบอกให้หลวงพ่อรู้ว่าลูกชายจะไปเป็นทหารแล้ว เวลานี้ ขอให้ความคุ้มครองอุปถัมภ์ค้ำชูด้วย**" นี่ตัวอย่าง ว่าแม่ที่ไม่มีลูกต้องวิ่งเต้นขวนขวายเพื่อความมีลูก พอรู้ว่าระดูหยุดแล้วก็เริ่มตั้งท้องนี่ใจสบายขึ้น มีความสบายใจว่าเราจะมีลูกแล้ว ถ้าบอกกับพ่อบ้านว่า ดิฉันชักอยากจะกินของเปรี้ยวแล้วหมู่นี้น่ะ พ่อบ้านก็ยิ้มแปร้แล้ว และมักจะไปคุยกับใครต่อใครว่าจะมีลูกแล้ว **เขาอยากจะได้ ไม่ใช่เป็นผลพลอยได้ แต่เป็นผลที่ตั้งใจจะให้มันออกมาจริงๆ ให้รู้อย่างนั้น** อย่านึกว่าเป็นผลพลอยได้นี่มันสำนวนฝรั่งมันไม่เอาใจพ่อแม่ ไม่กตัญญูกตเวที ไอ้เรื่องความกตัญญูนี่เขาไม่สอนกันในเมืองฝรั่ง เพราะฉะนั้น คนพ่อแม่แก่ชรากันในเมืองฝรั่งนี่ลำบากมาก ลูกไม่เอาใจใส่เลย ปีหนึ่งเอาดอกไม้มาให้ช่อเดียว วันคริสต์มาส วันปีใหม่มาเยี่ยมคุณพ่อคุณแม่ แล้วมาเยี่ยมก็มักจะมาขอสตางค์คุณแม่กลับบ้านอีก เป็นงั้นลำบาก

จะทดแทนพระคุณพ่อแม่ได้
ก็ด้วยความกตัญญูกตเวที

เมืองไทยเรานี้มีวัฒนธรรมดี คือว่าพ่อแม่อยู่กับลูกกับหลาน เลี้ยงดูกันไป แก่ชราก็ได้เลี้ยงหลานใจสบาย ไม่เดือดร้อน ถ้าไปดูครอบครัวฝรั่งแล้วเขาเดือดร้อน บางคนตาย ๗ วัน แล้วคนจึงรู้นอนตัวแข็งอยู่ในฤดูหนาวในบ้าน ในบ้านมีหมานั่งเฝ้าอยู่ตัวเดียว เพราะว่าอยู่คนเดียวไม่มีใครดูแลเอาใจใส่ เขารู้สึกว่ามันเงียบเหงาเปล่าเปลี่ยว ที่เขาเรียกว่ามันโลนลี่เต็มที่ ฝรั่งเนี่ย ไอ้ของเรามันไม่อย่างนั้น มันครึกครื้นอยู่ตลอดเวลา พ่อแม่สบายใจ นี่คนมีลูกมันสบายอย่างนี้ **เขาต้องการไม่ใช่เรื่องไม่ต้องการ** ให้เด็กเข้าใจในเรื่องอย่างนั้น เป็นความต้องการของพ่อแม่ แล้วพ่อแม่ไม่เป็นแต่เพียงผู้ให้เกิดเท่านั้น เพียงแต่เกิดนี่ยังไม่เท่าใด เพราะเพียงแต่เกิดถ้าไม่เลี้ยงก็ไม่ดี แต่ว่าท่าน**เกิดแล้วท่านไม่ทิ้งไม่ขว้าง ท่านอุตส่าห์เลี้ยงจนกระทั่งเติบโต เอานมของท่านมาเลี้ยงเรา สละทุกอย่างเพื่อเรา**

เราพูดให้เห็นว่าคุณแม่เสียสละกับเราอย่างไร ให้เด็กมันซาบซึ้งในข้อนี้ เลี้ยงดูเอาใจใส่ แม้เราเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว เรียนจบแล้ว ยังไม่มีงานทำนี่ ก็อาศัยคุณแม่ต่อไป ขอตังค์คุณแม่ใช้อยู่ตลอดเวลา จนกระทั่งมีงาน มีงานมีเงินเดือนแล้วก็ยังมาขอสตางค์คุณแม่ใช้อีก คนอื่นจะไปขอเขาได้ไหม แต่คุณแม่ขอได้ตลอดเวลา คุณแม่คุณพ่อนี่เป็นบ่อน้ำ บ่อทราย ตักไม่รู้จักหมดไม่รู้จักสิ้น ได้ตามปรารถนา จะมีใครในโลกนี้เหมือนพ่อ

เหมือนแม่เราบ้างลองพิจารณา พูดไปในรูปอย่างนั้น ให้เด็กมันได้ฟังแล้วนั่งคิดตรึกตรอง เกิดความสำนึกรู้สึกในหน้าที่ขึ้นมา พูดดีๆ เด็กอาจจะน้ำตาไหลขึ้นมาก็ได้ เมื่อนึกถึงคุณแม่ขึ้นมา พอตอนเย็นนั้นบางทีไปกราบเอาใหญ่โตเลย คุณแม่ถามว่าทำไมวันนี้กราบล่ะ แหม ! หลวงพี่องค์หนึ่งแกมาเทศน์เรื่องบุญคุณของคุณแม่ หนูฟังวันนี้ หนูฟังแล้วมันตื้นตันไปหมด กลับมาถึงบ้านจึงอยากจะกราบคุณแม่ให้สมใจสักหน่อย คุณแม่ก็ปลื้มใจที่ลูกรักแม่ แล้วลูกก็สบายใจที่มีความสำนึกกตัญญูกตเวทีต่อคุณแม่ขึ้นมา เรื่องมันได้ประโยชน์ เราได้ไปช่วยทำนี่มันได้ประโยชน์ในเรื่องนี้ ที่เราจะไปสอนนี่ อันนี้การจะไปสอนมันต้องวางแผนพูดอะไรก่อน พูดอะไรทีหลัง เรามันยังมีประสบการณ์น้อย ไม่เหมือนหลวงพ่อนี่ไม่ต้องเขียนอะไรแล้วยืนๆ กันก็ว่าเรื่อยไปมันได้เลย มันชำนาญ พูดมาหลายสิบปีแล้ว อันนี้เรามันต้องวางแผน พูดเรื่องอะไร อะไรขึ้นต้น อะไรพูดตอนกลาง อะไรพูดลงท้ายไอ้ลงท้ายนี่ต้องให้ประทับใจที่สุด สรรหาถ้อยคำให้เด็กเข้าใจหาเรื่องอะไรไปพูดบ้างก็ได้ นิทานเกี่ยวกับความกตัญญูกตเวทีเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ ในนิทานชาดกมีเยอะแยะเราก็หาเรื่องมาเอาไปเล่าให้เด็กฟัง ให้เด็กเกิดความสำนึกในเรื่องหน้าที่ต่อมารดา-บิดาแล้วเขาก็จะได้เป็นคนดี

อันนี้การแสดงการตอบแทนต่อพ่อแม่ควรจะให้เด็กตอบแทนอย่างไร เมื่อเราทำอะไรอื่นไม่ได้ อย่าทำอะไรให้พ่อแม่ร้อนใจ เช่นเราเป็นนักเรียนให้ตั้งใจเรียน เรียนให้สอบได้

คะแนนดีๆ ได้เกียรตินิยม ได้เหรียญอะไรอย่างนั้นนะคุณแม่จะสบายใจ การทำให้คุณแม่สบายใจ นั่นแหละเป็นการให้อายุแก่ท่าน ให้ผิวพรรณ ให้ความสุข ให้กำลังแก่คุณพ่อคุณแม่ แต่ถ้าเราไปทำอะไรให้คุณพ่อคุณแม่ร้อนอกร้อนใจ คุณแม่เป็นทุกข์ กินข้าวไม่ได้ นอนไม่หลับ ผิวพรรณซูบซีด การกระทำอย่างนั้นเหมือนกับฆ่าพ่อฆ่าแม่ การฆ่าพ่อฆ่าแม่นี่เป็นบาปหนัก ในพระพุทธศาสนาเรียกว่า **"อนันตริยกรรม"** ไม่ได้หมายความแต่ว่าฆ่าเอามีดตัดคออย่างเดียว แต่หมายความไปถึงการฆ่าด้วยการทรมานให้ท่านเป็นทุกข์ทางจิตใจ ซึ่งเป็นการฆ่าที่อันตราย ที่คนเรามักจะทำกันอยู่บ่อยๆ อันตรายแก่ชีวิต เราอย่าทำเช่นนั้น แต่เราจะทำอะไรนี่ต้องนึกถึงคุณพ่อ คุณแม่ นึกถึงว่าถ้าเรากระทำอย่างนี้คุณพ่อคุณแม่จะร้อนใจไหม ดีใจไหม จะมีความทุกข์ มีความกังวลไหม สิ่งใดที่จะทำให้พ่อแม่ร้อนอกร้อนใจ เราจะไม่ทำ แต่สิ่งใดที่คุณพ่อคุณแม่ชื่นใจสบายใจ เราจะทำสิ่งนั้น แม้เราจะต้องลำบาก เหน็ดเหนื่อย แต่เพื่อให้คุณพ่อคุณแม่สบายใจเรายอมทุกอย่าง เพราะคุณพ่อคุณแม่ให้เราน่ะมันมากเหลือเกิน ให้ชีวิต ให้เลือด ให้เนื้อ ให้อาหาร ให้เสื้อให้ผ้า ให้วิชา ให้ความรู้

เราลองหลับตานึกว่าเราเกิดมาเป็นเด็กกำพร้า ไม่มีคุณพ่อคุณแม่นี่จะเป็นอย่างไร จะเดือดร้อนขนาดไหน แต่นี่เรามันไม่ใช่คนกำพร้า เรามีคุณพ่อคุณแม่ คุณพ่อคุณแม่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรที่ให้แต่ความร่ม ความเย็น ไม่เคยให้ความร้อนแก่เรา เราจึงไม่ควรจะทำอะไรให้พ่อแม่ร้อนใจ ต้องเอาใจใส่เคารพกราบ

ไหว้บูชา ประพฤติดีประพฤติชอบ ไปก็ลามาก็ไหว้ จะทำอะไรก็ต้องปรึกษาคุณพ่อคุณแม่เสียก่อน อย่าทำอะไรตามใจตัว ตามใจอยาก ตามใจเพื่อนฝูง เพราะเพื่อนฝูงไม่ใช่พ่อแม่ของเรา ไม่ใช่เพื่อนแท้ของเรา พ่อแม่เป็นเพื่อนแท้ของเรา เราจะต้องคิดถึงท่านให้มากเป็นพิเศษ พูดไปในแนวอย่างนั้น คือว่าสอนให้เด็กรักพ่อแม่ เพื่อจะได้ชีวิตเป็นสุขต่อไปนี่พ่อแม่เกิด ยังอีกนิดหนึ่งให้สอนต่อไปด้วยว่าแม่ที่สำคัญกว่าอีกอันหนึ่ง แม่นั้นก็คือ แม่ธรณี แม่ธรณีนี่ก็คุณแม่เหมือนกัน แม่ธรณีเรียกว่าเป็นแม่ของพวกเรา เขาจึงเรียกว่า **"พระแม่ธรณี"** แม่ธรณีคือ **แผ่นดินที่เราอยู่อาศัย เราได้เกิดมาอยู่บนแผ่นดินนี้** ได้น้ำ ได้อาหาร ได้เสื้อผ้า ได้หยูกได้ยา ได้บ้านได้เรือน ได้ทุกสิ่งทุกอย่าง สำเร็จมาจากแผ่นดินทั้งนั้น ไม่มีมาจากไหน แผ่นดินนี้จึงเป็นแม่ใหญ่ของเราที่ให้ประโยชน์แก่ชีวิตของเรา เราต้องรักแผ่นดิน รักคุณแม่คือ แผ่นดินของเรา รักคุณแม่คือแผ่นดินนี่รักอย่างไร ต้องประพฤติตนอย่าให้เป็นคนรกแผ่นดินอย่าให้หนักแผ่นดิน จะยืน จะเดิน จะนั่ง จะนอน อยู่ในสถานที่ใดบนพื้นแผ่นดินนี้ ต้องคอยสำนึกว่าอย่าให้มันหนักอกคุณแม่ อย่าให้มันรกอกคุณแม่ แต่เราจะนั่ง ยืน เดิน นอน ด้วยความคิดนึก ในทางที่จะใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์แก่ตน แก่บุคคลอื่น ให้สมกับว่าเราอยู่ในอ้อมอกของคุณแม่ธรณี อันนี้ก็ควรจะสอนให้เด็กรู้ด้วย เด็กจะได้รักแผ่นดิน รักชาติ รักประเทศถูกต้อง เพราะมีความสำนึกในสิ่งนี้ว่ามีบุญคุณแก่ตัว มีประโยชน์แก่ตัว

คนเราถ้ามันไม่รู้จักบุญคุณแล้วมันรักไม่เป็น รักยาก็ไม่เป็น เหมือนคนไปนั่งใต้ต้นไม้ร่มรื่น ไม่ได้นึกว่าความร่มนี่มาจากต้นไม้ ความเย็น ความสบาย มาจากต้นไม้ นั่งๆ มันคันมือขึ้นมา มันก็ฟันต้นไม้พินาศไปเลย นี่มันไม่สำนึก คนเรามันไม่ได้คิด คนโบราณเขาจึงสอนว่าก่อนนอนนี่ต้องคิดถึงบุญคุณพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ พระเจ้าพระสงฆ์ เป็นสิ่งที่ควรเคารพสักการะ เริ่มด้วยพ่อแม่ ถ้าเด็กรักพ่อแม่ เคารพพ่อแม่แล้วมันก็เคารพคุณปู่ คุณตา คุณย่า คุณยาย เคารพครูบาอาจารย์ เคารพพระเจ้าพระสงฆ์ เพราะมีฐานอยู่ที่ครอบครัวที่พ่อแม่ แต่ถ้าเด็กไม่รักพ่อแม่ ไม่เคารพพ่อแม่ ไม่บูชาพ่อแม่แล้วมันจะไปบูชาอะไร ของอยู่ใกล้ยังบูชาไม่เป็น แล้วจะไปบูชาอย่างอื่นเป็นได้อย่างไรกัน

เราต้องพูดอธิบายหรือว่าจะพูดอธิบายไปในแง่ว่า พ่อแม่นี่เป็นครูคนแรกของเรา เป็นครูคนแรกของเรา เป็นเทวดาของเรา เป็นพรหมของเรา เป็นพระอรหันต์ของเรา ที่เราควรเคารพ ควรกราบ ควรไหว้ทุกค่ำเช้าเข้านอน พูดไปเถอะบรรยายไปให้เด็กเข้าใจ ต้องวางแผนมีอะไรก็บันทึกๆ ไว้ บันทึกไว้ใส่กระดาษแผ่นน้อยๆ เอาไปวางไว้ ว่าไปๆ มันทำท่าจะหมดแล้วก้มลงดูซะหน่อย หัวข้ออะไรต่อไป ก็ว่าต่อไป พูดให้เด็กๆ เขาเข้าใจได้เรื่องได้ราวต้องหัดพูด พวกเรามันต้องเป็นนักเทศก์ด้วย อย่าเรียนหนังสืออย่างเดียว ต้องเป็นนักเทศก์นักสอน ว่างๆ จะมาเที่ยววัดชลประทานฯ บ้างก็ได้ วันอาทิตย์ไม่ไปโรงเรียนนี่ วันอาทิตย์นี่อาตมาเลี้ยงอาหารเพลเอง ไม่ต้องลำบาก มานี่อาหาร

เยอะแยะ พอเลี้ยงตอนเพล คือมาฟังบ้าง มาฟัง ฟังดูว่า เออ...หลวงพ่อท่านเทศน์อะไร อย่างไร ใช้วิธีอย่างไร ถ้อยคำสำนวนอย่างไร มาฟังบ่อยๆ มันจะได้ติดเข้าไปในสมอง แล้วก็ถ้าจะให้ดีเอาเทปไปเปิดฟังที่วัดด้วย ว่างๆ มีเทปเล่นเปิดเทปฟัง เปิดให้โยมฟังมั่ง เราอยู่วัดไหนโยมมา ว่างๆ ไปคุยกับโยมบ้างเอาเทปไปให้โยมฟัง ฟังเทปโยม เทปหลวงพ่อปัญญาฯ วัดชลประทานฯ โยมก็ฟัง เราก็ได้ฟังด้วย ฟังแล้วก็หัดคุยธรรมะกับญาติกับโยมบ้าง ตอบแทนค่าข้าวสุกที่โยมเลี้ยงเราทุกวันๆ อย่างนี้ก็จะเป็นเรื่องดี

วันนี้หลวงพ่อมีความสบายใจ ที่ห้องประชุมนี้ซึ่งสร้างมาก็หลายปีแล้ว ใช้ได้เป็นประโยชน์อยู่ ทุกวันอาทิตย์มีแต่ชาวบ้านไม่ค่อยมีพระมานั่งอย่างนี้ วันนี้นับว่าเป็นครั้งแรก ที่มีพระมาประชุมกันแน่นห้องประชุม เห็นจะต้องถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึก "อ้าวโยม ถ่ายรูปถ่ายแล้วเหรอ" ถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกว่า วันนี้วันที่ ๖ สิงหาคม เรามาประชุมกันหนาแน่นมากมาย ห้องประชุมนี้จะได้เป็นประโยชน์แก่พระศาสนาต่อไป ที่สร้างขึ้นนี้เพื่อเป็นสถานเผยแผ่ธรรมะ แต่ว่าเดี๋ยวนี้มันแคบไปเสียแล้ว แต่ไม่เป็นไร เพราะว่าลานมันกว้าง ร่มไม้ที่โน่นมีลำโพงหลายตัว ปักไว้ตรงนั้น ๔ ตัว ตรงโน้น ๔ ตัว ดังรอบวัดหมด แล้วก็มันสะอาด วัดชลประทานฯนี่ พวกเราเสร็จแล้วมาเดินดูวัดชลประทานฯ หน่อย เดินดูว่าสนามหญ้า ต้นไม้ เขาจัดเขาวางอย่างไรสะอาดเรียบร้อยทุกหนทุกแห่งมีความสะอาด เว้นไว้แต่ตรงนั้น ที่เทขยะมูลฝอย

ไอ้ตรงนั้นมันไม่สะอาดหรอก ของที่เทมันไม่ สะอาดหรอก แล้วก็บริเวณนี่สะอาด ทำไว้อย่างนี้เพื่ออะไร เพื่อให้คนเข้ามาแล้วสบายใจ คนกรุงเทพฯนี่อึดอัดแน่ เดินบนถนนก็อึดอัด อยู่ในบ้านก็อึดอัด บรรยากาศมันเต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูล เขาเรียกว่า **"มลภาวะ"** พอลลูชั่นมันมากเหลือเกิน นี่อันนี้ก็มันต้องหาที่สงบใจ หาที่อากาศโปร่งๆ เพราะฉะนั้น วันอาทิตย์ก็เขามากัน รถจอดเต็มไปหมดบริเวณนี้ จอดต่อแถวยาวเหยียด ข้างหน้าข้างในเต็มหมด มานั่งพักผ่อน นั่งในนี่เต็ม นั่งเฉลียงเสร็จแล้วก็ไปนั่งใต้ต้นไม้นั่งฟังสบายๆ ฟังเสร็จแล้วก็รับประทานอาหารเพลเพราะคนทุกคนเอาอาหารมาเลี้ยงพระแล้วเหลือ พระฉันนิดหน่อยไม่ได้มากมายอะไร เหลืออยู่ก็เลี้ยงกันต่อ เลี้ยงเสร็จแล้วก็นั่งคุยธรรมะกันบ้าง ไปเจริญภาวนาข้างหลังบ้าง ข้างหลังนี่มันเงียบไม่ได้ยินเสียงรถยนต์ เป็นสถานที่เงียบๆ ภาวนา วัดนี่มันต้องจัดไว้อย่างนี้ จัดให้มันร่มรื่น สะอาด มีระเบียบ คนมาแล้วสบายใจเป็นอาราม ไม่ใช่ว่ารุงรังไปหมดทั้งวัด เข้าไปแล้วไม่รู้จะนั่งตรงไหนจะนอนตรงไหน

บางวัดนี่แหม ! มันลำบากเต็มทีแล้ว รุงรังมาก ชาวบ้านก็รุกเข้าไป รุกจนถึงใต้ถุนกุฏิแล้วเวลานี้ เข้าไปอยู่วัดนานๆ มันจะรุกขึ้นบนกุฏิไล่พระลงไปเลย อย่างนี้มันก็ลำบากเราปล่อยเขามากไป มันควรจะเป็นเอกเทศ ทำให้เป็นที่สวยงาม มีระเบียบ นี่มันชานกรุง แต่ต่อไปนี้คนในกรุงมาง่าย เพราะถนนนี้ปีหน้าก็เสร็จเรียบร้อย ลาน ๔ เลนขับรถชนวินาศไปเลย เพราะว่ามัน

สะดวก มาได้เร็ว อันนี้คนก็จะมาสะดวก มาฟังธรรมที่วัดนี้ มาพักผ่อน มีความยุ่งยาก มีปัญหาทางจิตใจก็มา มาปรึกษาหลวงพ่อบ้าง กับพระสงฆ์องค์เจ้า มานั่งบอกว่าไปนั่งสงบเสียก่อน นั่งมองดูตัวเองว่าเรานี่มันทุกข์เรื่องอะไร เดี๋ยวค่อยมาแก้กัน เราก็มานั่งซักใต้ต้นไม้ ถ้าคนมานั่งหลายๆ คนก็ท่านมาเปลี่ยนอยู่กุฏิโน่น เปิดเครื่องขยายเสียง เปิดแล้วมันก็ดังก้องวัด ได้ยินทุกหย่อมหญ้า คนมานั่งก็ได้ยินเสียงท่านพุทธทาสบ้าง เสียงท่านปัญญาบ้าง มีอยู่ ๒ เสียงที่วัดนี้ เสียงอื่นไม่ค่อยจะมี ดังก้อง คนก็ได้นั่งฟัง ฟังแล้วมันเกิดความรู้สึกนึกคิดในทางที่ถูกที่ชอบ คือเสียงในวัดนี่ต้องเป็นเสียงธรรมะ พวกเราเอาไปด้วยเรื่องนี้ เวลามีอะไรในวัดนี่อย่าเปิดเพลงเป็นอันขาด เพลงลูกทุ่ง ลูกกรุง เธอจ๊ะเธอจ๋า มันไม่ได้ มันไม่ใช่เพลงดังออกมาจากกำแพงวัด จากในวัด ถ้าจะให้ดังมันต้องดังเป็นธรรมะ ถ้าไม่ดังก็เงียบไปเลย โดยมากเวลามีอะไร มีงานมีการ ชอบใช้ลำโพง แล้วก็ชอบส่งไปนอกวัด แล้วส่งเพลงไป มันต้องเป็นธรรมะ เพลงก็ได้เหมือนกัน แต่ต้องเพลงธรรมะ เพลงเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อะไรอย่างนั้น ที่มันร้องให้คนสลดใจ ไม่ใช่ร้องแล้วมันเกิดราคะ โทสะ โมหะ มันไม่สมกับเสียงออกจากวัด ถ้าเราไม่มีเพลงอย่างนั้นขายในตลาด ไม่เอา ไม่เปิด เปิดไม่ดีก็ปิดเทปดีกว่า เปิดเทปธรรมะให้คนได้ยินได้ฟัง แล้วก็อย่าให้มันดังเกินไปรบกวนชาวบ้าน เวลามีงานมีการน่ะ บางทีเขานิมนต์ให้ไปพูดอะไรตามงานต่างๆ ไปถึงพูดไม่ไหวมันหนวกหูโว้ย เสียงเอา

ดนตรีไปเล่นด้วย แจกรางวัลเด็กวันอาทิตย์ ต้องมีวงดนตรีชาโดว์ แล้วเด็กมันจะสงบได้อย่างไร มันก็เต้นไปเต้นมา ปึงปังโผงผาง ไอ้เราไปพูดเดี๋ยวมันก็ลืมแล้ว ชาโดว์เข้าไปอยู่ในสมองเสียแล้ว อันนี้ไม่ได้เรื่อง จัดงานอะไรภายในวัดนี้ ให้ถือหลักว่าจัดเพื่อความสงบในจิตใจ วัดนี้ไม่มีไม่เอาไม่อนุญาต

ตั้งแต่เปิดวัดมา ๒๐ กว่าปีแล้วนะ ครบ ๒๐ ปีเมื่อเดือนพฤษภาคมนี่ยังไม่ฉลองจะฉลอง ๒๕ ปี ๒๕ ปีถึงจะฉลอง เตรียมการมาหลายปีหน่อย พิมพ์หนังสือ ถ่ายภาพลงแถลงการณ์ของวัด ทำอะไรบ้าง เงินทองจ่ายมาในเรื่องอะไร ได้อะไร ตั้งทุนได้เท่าไร ลงกันหมดเป็นเล่มหนังสือสวยงาม ให้คนได้รู้ว่าตั้งวัดมา ๒๕ ปีนี่ได้ทำอะไรบ้าง ตั้งแต่เปิดวัดมานี่ ไม่มีลิเก ไม่มีหนัง ไม่มีละครมาเล่น แม้งานศพก็ไม่อนุญาตให้มีปี่พาทย์มาบรรเลง มันไม่ต้องตีพิณพาทย์ ในงานศพมันต้องบรรเลงธรรมะกัน ฟังแล้วมันสบายใจ ญาติโยมพอใจเวลานี้ บางทีศพตายถึงสามโคกปทุมธานีเขาอุตส่าห์บรรทุกรถมาวัดนี้ ถามว่าทำไมเอามาทำที่นี่, ไม่ได้ขึ้นทำที่บ้านฉิบหายแน่ กินกันฉิบหายว่าอย่างนั้น เลยต้องเอามาที่นี่หนีความสุรุ่ยสุร่าย อันนี้เรามีวัดแบบนี้ไว้บ้างเพื่อให้คนเขาได้หนีมาทำศพแบบเย็นๆ ได้ฟังธรรมะ ได้นั่งสนุกใจ แล้วก็ประหยัดด้วย เวลานี้มันไม่นาน สวดจบเดียว ๗ นาที จบแล้ว พอ ๗ นาทีพระขึ้นเทศน์ทันทีไม่ต้องอาราธนา มันเป็นเรื่องของพระนี่ ชาวบ้านมาวัด เรามีของดีเอามาเก็บไว้ในตู้ มันได้เรื่องอะไร ถ้าเราไปแจกไปเทศน์ เทศน์ให้ญาติโยมฟัง

หัดพระให้เป็นนักเทศก์หัดโยมให้เป็นนักฟังด้วยนะทั้งสองฝ่าย เทศน์จบแล้วก็หมดเรื่อง ไม่ต้องเลี้ยงข้าวต้มประหยัดค่าข้าวต้มด้วยแล้วประเดี๋ยวเดียวเสร็จแล้วชั่วโมงเดียวเสร็จแล้ว กลับบ้านได้ โยมฉันจะปิดศาลาแล้ว ประหยัดไฟฟ้า ตามนโยบายรัฐบาล มันก็ดีหมดอย่างนี้ เรามันต้องช่วยกัน ช่วยกันประหยัด อยู่วัดไหนก็ช่วยกัน สมภารแก่ๆ ท่านก็ไม่ว่าอะไรแล้ว สมภารหนุ่มไม่ค่อยได้อย่าไปยุ่งกับแกเดี๋ยวแกไล่ออกจากวัดเอง ถ้าสมภารแก่พูดง่ายเราช่วยเหลือท่านจัดโน่นจัดนี่ ทำไปตามหน้าที่เรื่องมันก็เรียบร้อย โยมถ่ายนี่ ถ่ายแล้วเหรอๆ ถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึก เอาล่ะวันนี้ก็สมควรแก่เวลา

ต่อไปนี้ก็ขอเชิญญาติโยมนั่งสงบใจ ๕ นาที นั่งตัวตรง หลับตานึก ไม่ยุ่ง หายใจเข้ายาว หายใจออกยาว กำหนดรู้อย่าให้ไปคิดเรื่องอื่น ให้คิดอยู่ที่ลมเข้าออกเป็นเวลา ๕ นาที ขอเชิญญาติโยมยืนสำรวมจิต แผ่เมตตา ปรารถนาความสุขแก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย

สัพเพ สัตตา อะเวรา อัพะยาปัชฌา อนีฆา สุขีอัตตานัง ปะริหะรันตุ

สัตว์ทั้งหลาย ที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น

จงเป็นสุขๆ เถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย

จงเป็นสุขๆ เถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย

จงเป็นสุขๆ เถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย

จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด.........

แม่

✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿

"เมื่อล้มกลิ้งใครหนอวิ่งเข้ามาช่วย
และปลอบด้วยนิทานกล่อมขวัญให้
แล้วจูบที่เจ็บชมัดปัดเป่าไป
ผู้นั้นไซร้ที่แท้แม่ฉันเอง"

สำรวล อำพันธุ์

รายชื่อหนังสือชุดพุทธทาสภิกขุ

อันดับ	๑	เป้าหมายของชีวิตและสังคม	๑๐ บาท
อันดับ	๒	การปฏิบัติงานคือการปฏิบัติธรรม	๑๐ บาท
อันดับ	๓	เป้าหมายของการศึกษา	๑๐ บาท
อันดับ	๔	ครูคือผู้สร้างโลก	๑๐ บาท
อันดับ	๕	คุณธรรมของครู	๑๐ บาท
อันดับ	๖	ครูในอุดมคติ	๑๐ บาท
อันดับ	๗	วิธีสอนจริยธรรมของพระพุทธเจ้า	๑๐ บาท
อันดับ	๘	เยาวชนที่พึงปรารถนา	๑๐ บาท
อันดับ	๙	ครูกับการอยู่รอดของสังคม	๑๐ บาท
อันดับ	๑๐	บวชจริง เรียนจริง ปฏิบัติจริง ได้ผลจริง	๖ บาท
อันดับ	๑๑	โอวาทปฏิบัติธรรมที่ดอยปุย	๒๐ บาท
อันดับ	๑๒	การหมดความเห็นแก่ตัวคือหมดทุกข์	๑๐ บาท
อันดับ	๑๓	การบำเพ็ญบุญปรารภอายุ เนื่องในวันเกิด	๑๐ บาท
อันดับ	๑๔	การช่วยผู้อื่นให้มีธรรมะ	๑๐ บาท
อันดับ	๑๕	การทำชีวิตให้มีธรรมะ	๑๐ บาท
อันดับ	๑๖	ปีใหม่-พัฒนาชีวิต	๑๐ บาท
อันดับ	๑๗	ฆราวาสธรรม	๔๘ บาท
อันดับ	๑๘	สมาธิภาวนา	๑๕ บาท
อันดับ	๑๙	ผีมีจริงหรือไม่	๑๐ บาท
อันดับ	๒๐	การเลี้ยงดูลูกอย่างอบอุ่น (โลกขาดแม่)	๒๐ บาท
อันดับ	๒๑	วิธีการฝึกจิต	๑๒ บาท
อันดับ	๒๒	ธรรมะเล่มน้อย	๑๒ บาท
อันดับ	๒๓	ปีใหม่สำหรับปัญญาชน	๑๐ บาท
อันดับ	๒๔	ปัญหานานาชนิดเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม	๑๘ บาท

รายชื่อหนังสือชุดอิสระมุนีชี้ทาง

อันดับ	๑	พุทธธรรมคืออะไร	๑๐ บาท
อันดับ	๒	ปรัชญาโลกุตตระ	๑๕ บาท
อันดับ	๓	พลิกตำรารินไซนิกายเซ็น เล่ม ๑	๑๐ บาท
อันดับ	๔	สิ่งที่ไม่มีชื่อ	๑๕ บาท
อันดับ	๕	ใบประดู่ร่วง	๑๕ บาท

อันดับ	๖	ปีใหม่ คือ โอกาสแห่งการบรรลุธรรม	๖ บาท
อันดับ	๗	ธรรมกวีนิพนธ์	๘ บาท
อันดับ	๘	ทุกสิ่งเป็นไตรลักษณ์	๘ บาท
อันดับ	๙	ความสำเร็จในชีวิตชนิดที่คนเข้ากันไม่ค่อยถึง	๘ บาท
อันดับ	๑๐	ปรัชญากรรมฐานประยุกต์	๑๙ บาท
อันดับ	๑๑	ความตายกับความไม่ตาย	๒๐ บาท
อันดับ	๑๒	แปดเซียนเต๋า เก้าเซียนพุทธ	๓๒ บาท
อันดับ	๑๓	ความเป็นอยู่โดยชอบ	๒๐ บาท
อันดับ	๑๔	ธรรมโมโลยีคือคุณภาพชีวิตของมนุษย์ยุคเทคโนโลยี	๑๕ บาท
อันดับ	๑๕	ทำอย่างไรจึงจะไม่ตกนรก	๑๕ บาท
อันดับ	๑๖	ศีลธรรมจะกลับมา ถ้าประชาประพฤติธรรม	๑๕ บาท
อันดับ	๑๗	จดหมายถึงเพื่อน	๑๒ บาท
อันดับ	๑๘	ผมมาทะเลาะกับท่าน	๒๐ บาท
อันดับ	๑๙	ธรรมะจากป่าแดง	๘ บาท
อันดับ	๒๐	เมื่อกฤษณามูรติคุยกับท่านอิสระ	๒๐ บาท
อันดับ	๒๑	พลิกตำรารินไซนิกายเซ็น เล่ม ๒	๒๘ บาท
อันดับ	๒๒	เฮฮานิทานธรรม	๘ บาท
อันดับ	๒๓	สูตรสำเร็จแห่งชีวิต	๕ บาท
อันดับ	๒๔	เสียงธรรมชาติ	๕ บาท
อันดับ	๒๕	จงเห็นแก่ตัว	๕ บาท
อันดับ	๒๖	เปิดหีบนิพพาน	๑๐ บาท
อันดับ	๒๗	จะทุกข์ไปทำไม?	๑๐ บาท
อันดับ	๒๘	พอลลูชั่นคืออะไร?	๒๐ บาท
อันดับ	๒๙	แก้ปัญหา	๑๐ บาท
อันดับ	๓๐	ปรัชญาเหนือเมฆ	๒๐ บาท
อันดับ	๓๑	ภูเขาเก้าลูก	๒๕ บาท
อันดับ	๓๒	ฉันทำไม่ได้-มันต้องได้ซี่	๑๒ บาท
อันดับ	๓๓	สนทนาธรรมกับหลวงพ่ออิสระมุนี	๑๕ บาท
อันดับ	๓๔	วิธีป้องกันโรคเอดส์	๑๕ บาท
อันดับ	๓๕	ต้องฝึกมันเสียก่อน	๒๐ บาท
อันดับ	๓๖	ท่านคือผู้รู้	๒๕ บาท
อันดับ	๓๗	สมาธิที่แท้	๕ บาท
อันดับ	๓๘	ปีทองของชีวิต	๑๐ บาท

รายชื่อหนังสือ ชุดปัญญานันทภิกขุ

อันดับ	๑	อยู่กันด้วยความรัก	๕ บาท
อันดับ	๒	เด็กเอ๋ยเด็กดี จะเลี้ยงลูกให้ดีได้อย่างไร	๑๒ บาท
อันดับ	๓	พระคุณพ่อพระคุณแม่	๑๕ บาท
อันดับ	๔	ค่าน้ำนม	๑๐ บาท

รายชื่อหนังสือชุดอื่นๆ

ไปพุทธคยา	ประวิทย์ จำปาทอง	๒๕ บาท
หลวงตาบนเขา	ประวิทย์ จำปาทอง	๓๐ บาท
พุทธศาสนาในเนปาล	ประวิทย์ จำปาทอง	๑๕ บาท
ความบริสุทธิ์	ประวิทย์ จำปาทอง	๒๕ บาท
อุทยานธรรมของท่านมิลาเรปะ (เล่ม ๑)	ชัยธวัช สาระคุณ	๔๕ บาท
อุทยานธรรมของท่านมิลาเรปะ (เล่ม ๒)	ชัยธวัช สาระคุณ	๕๐ บาท
พระในบ้าน	พระเทพปริยัติโมลี	๑๘ บาท
ภาษิตนิทรรศน์	พระเทพปริยัติโมลี	๑๒ บาท
หน้าที่ของคน (เล่มใหญ่)	พระเทพปริยัติโมลี	๒๐ บาท
หลักพัฒนาตน	พระเทพปริยัติโมลี	๑๕ บาท
คู่มือการปฏิบัติธรรม	อจ.วรวุฒิ	๒๕ บาท
พรหมวิหารธรรม	อจ.วรวุฒิ	๑๕ บาท
พุทธทาสภิกขุผู้วางรากฐานวัฒนธรรมชาวพุทธ	วรทัศน์	๒๕ บาท
เราจะทำดวงตาให้เห็นธรรมได้อย่างไร		๒๐ บาท
ฤกษณธรรม	พ.อรุณ	๘ บาท
ธรรมนันทนะ	พ.อรุณ	๘ บาท
พรปีใหม่	อัจฉราฯ	๕ บาท
พุทธภาษิตคำกลอน	อัจฉราฯ	๕ บาท
หน้าที่ของคน (เล่มเล็ก)	กิตติสุนทร	๕ บาท
ก.ไก่สอนศีลธรรม	กตปุญฺโญภิกฺขุ	๕ บาท
กรรม	พระเทพวรเวที วัดไร่ขิง	๕ บาท
ธรรมคำสอนพระอาจารย์ฝั้น โอวาทสมเด็จเจ้าคุณนรฯ		๕ บาท
ปีใหม่-สวัสดี	พระกิตติสารเมธี	๕ บาท
อ่านง่าย-ทำได้	ทิศ ทางไกล	๕ บาท
มุตโตทัย	พระอาจารย์มั่น	๕ บาท

เราลองนั่งนึกทบทวนชีวิตที่ผ่านมา
นึกว่าตั้งแต่เราเป็นเด็ก
เด็กที่คุณแม่เลี้ยง อุ้มอยู่นี้
อุ้มประทับไว้กับอก ให้ดื่มนม
ซึ่งเป็นเลือดของคุณแม่
กลายมาเป็นน้ำนมให้ลูกได้ดื่มกินเลี้ยงร่างกาย
เวลานอนก็ไม่ได้นอนเพราะเป็นห่วงลูก
หูคอยสดับฟังเสียงลูกร้อง
น้ำใจของคนในโลกนี้ ไม่มีใครที่จะเป็นห่วงเรา
กังวลถึงเรา จะเอาใจใส่เราเหมือนกับคุณแม่เลย
ความรักของคุณอื่นนั้น มันมีวันจืดวันจาง
แต่ความรักของคุณแม่ไม่จืดไม่จางเลย

ค่าน้ำนม